TR63 Bölgesi
Zeytincilik
Sektör Raporu

2015

DOĞAKA
T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI
T.R. EASTERN MEDITERRANEAN DEVELOPMENT AGENCY
Hatay Kahramanmaraş Osmaniye

İçindekiler

4 Tablo Dizini

5 Şekil Dizini

8 Giriş

10 Dünya Zeytin Üretimi

14 Türkiye Zeytin Üretimi

17 TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi

4.1. TR63 Bölgesi Zeytin Dikili Alanları 17
4.2. TR63 Bölgesi Zeytin Ağacı Varlığı 17
4.3. TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi 21
4.4. Hatay İli Zeytin Üretimi 27
4.5. Kahramanmaraş İli Zeytin Üretimi 30
4.6. Osmaniye İli Zeytin Üretimi 31

35 Zeytinyağı Üretimi

5.1. Dünyada ve Türkiye'de Zeytinyağı Üretimi ve Tüketimi 35
5.2. TR63 Bölgesi Zeytinyağı Üretimi 39
5.3. Dünyada ve Türkiye'de Zeytinyağı Dış Ticareti 39

44 Sofralık Zeytin Üretimi

6.1. Dünya Sofralık Zeytin Üretimi ve Tüketimi 44
6.2. Türkiye Sofralık Zeytin Üretimi 47
6.3. TR63 Bölgesi Sofralık Zeytin Üretimi 47
6.4. Dünyada ve Türkiye'de Sofralık Zeytin Dış Ticareti 47

51 Genel Değerlendirme

7.1. TR63 Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Zeytin ve Zeytinyağı İşletmeleri 51
7.2. Zeytincilik Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri 52
7.3. DOĞAKA ve Zeytin Sektörü 54

55 Kaynakça

Tablo Dizini

Tablo 1. Dünya Zeytin Dikili Alanı (ha) 11
Tablo 2. Dünya Zeytin Üretim Miktarı (ton) 12
Tablo 3. Dünya Zeytin Verimi (ton/ha) 13
Tablo 4. Türkiye Zeytin Üretimi 14
Tablo 5. Türkiye Yağlık Zeytin Üretimi 15
Tablo 6. Türkiye Sofralık Zeytin Üretimi 16
Tablo 7. TR63 Bölgesi Zeytin Dikili Alanları (da) 17
Tablo 8. TR63 Bölgesi Zeytin Ağacı Varlığı (Adet) 18
Tablo 9. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Ağacı Varlığı (Adet) 20
Tablo 10. TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi (Ton) 21
Tablo 11. TR63 Bölgesi Zeytin Çeşitlerinin Bazı Özellikleri 23
Tablo 12. Doğu Akdeniz Bölgesi Zeytin Tarımı Takvimi 26
Tablo 13. Hatay İli Zeytin Üretimi 27
Tablo 16. Kahramanmaraş İli Zeytin Üretimi 30
Tablo 17. Kahramanmaraş İli İlçeler Düzeyinde Sofralık Zeytin Verileri 32
Tablo 18. Kahramanmaraş İli İlçeler Düzeyinde Yağlık Zeytin Verileri 32
Tablo 19. Osmaniye İli Zeytin Üretimi 33
Tablo 20. Osmaniye İli İlçeler Düzeyinde Sofralık Zeytin Verileri 34
Tablo 21. Osmaniye İli İlçeler Düzeyinde Yağlık Zeytin Verileri 34
Tablo 22. Dünya Zeytinyağı Üretimi (Ton) 36
Tablo 23. Dünya Zeytinyağı Tüketimi (Ton) 37
Tablo 24. Türkiye İller Bazında Yağlık Zeytin Verileri (2014) 38
Tablo 25. Dünya Zeytinyağı İhracatı (Ton) 40
Tablo 26. Dünya Zeytinyağı İthalatı (Ton) 41
Tablo 27. İller Bazında Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı (1000 $) 42
Tablo 28. Türkiye'nin Ülkeler Bazında Saf Zeytinyağı İhracatı ($) 43
Tablo 29. Dünya Sofralık Zeytin Üretimi (Ton) 45
Tablo 30. Dünya Sofralık Zeytin Tüketimi (Ton) 46
Tablo 31. Türkiye İller Bazında Sofralık Zeytin Verileri (2014) 48
Tablo 32. Dünya Sofralık Zeytin İhracatı (Ton) 49
Tablo 33. Dünya Sofralık Zeytin İthalatı (Ton) 50

Şekil Dizini

Şekil 1. Zeytin Üretiminin Yayılışı (GTB, 2013) 8
Şekil 2. Türkiye Zeytin Üretimi Haritası (TÜİK, 2014 yılı verilerine göre) 15
Şekil 3. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Ağacı Varlığı (TÜİK, 2014) 19
Şekil 4. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Üretim Miktarları (TÜİK, 2014) 22
Şekil 5. TR63 Bölgesi Sofralık Zeytin Üretim Haritası (TÜİK 2014 yılı verilerine göre) 24
Şekil 6. TR63 Bölgesi Yağlık Zeytin Üretim Haritası (TÜİK 2014 yılı verilerine göre) 25

Önsöz

Tarım, ülkemizin en önemli sektörleri arasında yer almaktadır. Türkiye'de tarım sektörü, beslenme ve iş gücüne etkisi, milli gelire katkısı ve sanayi sektörüne sağladığı hammadde ile ekonomik, sosyal bir sektör olma özelliğini korumaktadır. Türkiye, iklimi, toprak yapısı ve sulama olanakları ile dünyanın bu avantajlara sahip sayılı ülkelerinden olmasına karşın tarım sektöründe hak ettiği seviyeye ulaşamamıştır.

Ülke tarımını, üreticileri ve tarıma dayalı sanayiyi hak ettiği seviyelere çıkarabilmek ve ülkemizin doğal olarak sahip olduğu avantajlardan yararlanabilmek için öncelikle tarım sektörünün dünya ve Türkiye'deki mevcut durumunun ve gelişiminin ortaya konması gerekmektedir. Bu amaçla, bilimsel çalışmalar, güvenilir istatistikler ve anket çalışmaları kullanılarak hazırlanmış, ilgili sektörün geçmiş ve günümüzdeki durumunun adeta fotoğrafını çeken, geleceğe yönelik projeksiyonlar ortaya koyan, sektörün sorunlarını ve çözüm önerilerini dile getiren sektör raporları önem arz etmektedir.

TR63 Bölgesi içerisinde yer alan Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye, pek çok tarım ürünün yetiştirilebildiği, verimli topraklara sahip ovaların bulunduğu, iklimi ve sulama olanakları tarıma uygun illerdir. Bu verimli topraklarda yetiştirilen ekonomik değerinin yüksek olmasının yanı sıra insan sağlığı ve beslenmesinde önemli bir yeri olan zeytinin, yağa işlenerek veya sofralık olarak ihracat potansiyelinin olması, gün geçtikçe önemini arttırmaktadır. TR63 Bölgesi, son yıllarda yeni zeytinliklerin tesisi ile birlikte ülkemiz zeytincilik sektörü için potansiyel bir bölge halini almıştır. 2014 yılı verilerine göre Türkiye toplam zeytin ağacı varlığının %12'sine sahip olan TR63 Bölgesi, ülkemiz zeytin üretiminin %11'ini gerçekleştirilmektedir.

Bölgemizdeki potansiyelden yararlanmak için zeytin sektörün tanınması ve objektif olarak irdelenmesi için hazırlanan "TR63 Bölgesi Zeytincilik Sektör Raporu" gerek ülkemizin gerekse bölgemizin mevcut durumunu ortaya koymaya, ilerleyen dönemler için öngörülerde bulunmaya ve strateji geliştirmeye katkıda bulunması amacıyla hazırlanmıştır.

DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

Giriş

Tarım sektörü, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm ülkelerin ekonomik hayatlarında önemli bir yere sahiptir. İnsanların beslenmesi için gerekli gıda maddesi ve hammadde üreten bu sektörün ikame kaynağı bulunmamaktadır. Sektör, toplam istihdam içerisinde de önemli bir yere sahiptir. Dünyada gelirlerin artması ve ticaretin büyümesiyle birlikte kişi başına düşen tüketim artmaktadır. Bu yüzden tarım üretiminin önümüzdeki on yıl içinde düzenli olarak artması beklenmektedir. Dünyada son yıllarda yaşanan çeşitli gelişmeler tarım sektörünü doğrudan veya dolaylı olarak önemli ölçüde etkilemiştir. Sıkça yaşanmaya başlayan iklim hareketlerindeki değişimler ve son yıllarda artan gıda fiyatları ile beraber ortaya çıkan gıda krizleri, sadece tarım sektörünü değil, dünya ekonomilerini de ciddi boyutlarda etkilemiştir. Yapılan öngörüler 2050 yılına kadar dünya nüfusunun sadece doyabilmesi için tarımsal üretimin %70 oranında artması, gelişmekte olan ülkelerde ise bu oranın %100 seviyesine çıkması gerektiğini belirtmektedir (NTO, 2014).

Oleacea familyasının bir üyesi olan zeytinin (Olea europaea L.) anavatanı, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni de içine alan Yukarı Mezopotamya ve Güney Ön Asya'dır (Şekil 1). Yüzyıllardır önemini yitirmemiş olan zeytin bitkisinin anavatanı, Mardin, Hatay, Suriye, Filistin ve Kıbrıs adasını içerisine alan bölge olarak kabul edilmektedir (GTB, 2013). Bir Akdeniz bitkisi olan zeytin, anavatanından Yunanistan, İtalya ve İspanya'ya adalar yoluyla geçmiştir ve Akdeniz ülkelerinin tamamında yetiştirilmektedir (DOĞAKA, 2011).

Şekil 1. Zeytin Üretiminin Yayılışı

Kaynak: GTB, 2013

Zeytin, özellikle Akdeniz ülkelerinin tarım sektöründe önemli rol oynayan ve ekonomik değeri yüksek olan bir meyvedir. Sofralık olarak değerlendirilmesinin yanı sıra yağa işlenebilmesi, değerli bir besin maddesi olması ve insan sağlığı açısından öneminin özellikle son yıllarda ön plana çıkması, zeytini çok daha değerli kılmaktadır. Dünya genelinde üretilen zeytinin yaklaşık olarak %90'ı yağlık, %10'u sofralık olarak değerlendirilmektedir. Zeytin üretim ve dış ticaretinde önde gelen ülkeler, Avrupa Birliği ülkeleri olup, son dönemlerde Avustralya, İsrail ve Kuzey Afrika ülkelerinde sektörü geliştirme yönünde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Son yıllarda sağlıklı ve uzun yaşama bilinci, ülkelerin beslenme politikalarında belirleyici rol oynamaktadır. Akdeniz tarzı beslenmenin temel öğelerinden olan zeytin ve zeytinyağının benimsenmesi ile bu ürünlerin tüketimine olan ilginin artması, dünyada zeytin ve zeytinyağı üreten ülkelerde tüketim miktarının artmasına ya da yeni tüketici ülkelerin zeytin ve zeytinyağı pazarına katılmasına neden olmaktadır (Tunalıoğlu, 2009). Ekolojik olarak dünyanın belirli bölgelerinde ve az sayıda ülke tarafından yetiştirilebilen zeytin, üretildiği ülkelere önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Zeytin ve zeytinyağı, nüfusun beslenmesi, tarıma dayalı sanayi sektörünün hammadde ihtiyacının karşılaması, potansiyel yapısı ile ihracata yaptığı katkı ve istihdam sağlaması vb. nedeniyle ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinde de önemli fonksiyonlar üstlenmektedir (Özışık ve Öztürk, 2011).

Türkiye, bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleriyle, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindendir (Ekonomi Bakanlığı, 2013). 2014 yılı itibarıyla toplam tarım alanlarımızın %3,45'i zeytinliklerden oluşmakta (TÜİK, 2014) ve yaklaşık 320 bin zeytinci aile işletmesi bulunmaktadır. Zeytinci ailelerin %14'ü Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği, Güneydoğubirlik ve Marmarabirlik ortaklarından oluşmaktadır. Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği 24 bin, Güneydoğubirlik 5 bin (Zeytinyağı üretimi yapan) ve Marmarabirlik ise 30 bin ortağa sahiptir (GTB, 2014).

Ülkemizin zeytin üretimi bakımından dünyada ilk sıralarda olmasına karşılık, sektörde yaşanan kalite, pazarlama, standartlar, üretim teknolojileri vb. sorunlar nedeniyle elde edilen ürünler hem gereği gibi değer yaratamamakta hem de yurtdışı pazarlarda hak ettiği yeri bulamamaktadır.

Dünya Zeytin Üretimi

Dünya genelinde 10 milyon hektarın üzerinde zeytinlik mevcuttur ve bu zeytinliklerin %95'inden fazlası Akdeniz ülkelerindedir. 7 kıtanın 6'sında ve yaklaşık 25 ülkede zeytin üretimi yapılmaktadır. Tablo 1'de zeytin üretim alanı bakımından dünyanın önde gelen ilk 10 ülkesi yer almaktadır. İspanya, 2,5 milyon hektar ile dünya zeytin üretim alanının %24,3'ünü sınırları içerisinde bulundurmaktadır. İspanya'yı %17,7 ile Tunus, %11,1 ile İtalya ve %9,0 ile de Yunanistan izlemektedir. Türkiye, %8 ile dünya zeytin üretim alanı bakımından 6. sırada yer almaktadır. Türkiye'de, zeytin üretim alanı, 2004 yılından bu yana düzenli olarak artış göstermiştir. 2004 yılında toplam zeytin dikili alan 633.000 ha iken, 2013 yılında bu değer %30 oranında artarak 825.830 hektara ulaşmıştır. Zeytin üretiminde lider ülke konumunda olan İspanya'da, dikili alanlar nispeten istikrarlı bir seyir izlemiş ve geçtiğimiz on yıl içerisinde fazla bir değişim göstermemiştir. Zeytin dikili alanların son 10 yıldaki gelişimine bakıldığında, en fazla alan artışının Fas ve Cezayir'de olduğu görülmektedir. Geçtiğimiz 10 yıl içerisinde söz konusu ülkelerden Fas'ta, zeytin dikili alanlar %56, Cezayir'de ise %32 oranında artmıştır. Bu durum, Kuzey Afrika ülkelerinin zeytin üretimine ağırlık verdiğinin bir göstergesi olarak algılanmalıdır. Dünyanın en fazla zeytin dikili alanına sahip ikinci ülkesi Tunus ve daha az alana sahip Libya da hesaba katıldığında Kuzey Afrika ülkelerinin, dünya zeytin dikili alanlarının %32'sine sahip olduğu görülmektedir.

Dünya zeytin üretimine ilişkin veriler Tablo 2'de verilmiştir. 2013 yılı itibarıyla dünya genelinde 20 milyon tonun üzerinde zeytin üretilmiştir. Zeytin üretim miktarı bakımından önde gelen ülkeler; İspanya, İtalya, Yunanistan ve Türkiye'dir. En fazla zeytin dikili alana sahip olan İspanya, dünya zeytin üretimi bakımından da 1. sırada yer almakta, dünya üretiminin %38,6'sını tek başına karşılamaktadır. 2011 yılında 7,8 milyon ton zeytin üreten İspanya, yaşanan olumsuz hava koşulları ve periyodisite nedeniyle 2012 yılında 3,8 milyon ton zeytin üretebilmiş, ancak 2013 yılında iyi bir sezon geçirerek 7,9 milyon tona yaklaşmıştır. Dünya zeytin üretimi bakımından İspanya'yı, 2,9 milyon ton ile İtalya (%14,4) ve 2 milyon ton ile Yunanistan (%9,8) izlemektedir. Türkiye, 2013 yılında yaklaşık 1,7 milyon ton ile zeytin üretimi bakımından İspanya, İtalya ve Yunanistan'ın ardından 4. sırada yer almıştır. 2013 yılında dünyada üretilen zeytinin %8,2'si Türkiye'de üretilmiştir. Türkiye, 2013 yılında, hektardan alınan 2,03 ton zeytin ile zeytin verimi bakımından Mısır, İtalya, İspanya ve Yunanistan'ın ardında 4. sırada yer almaktadır (Tablo 3). Aynı yıl dünya zeytin verimi ortalaması 1,98 ton/ha olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Dünya Zeytin Dikili Alanı (ha)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İspanya	2.464.774	2.465.258	2.483.697	2.470.162	2.450.471	2.449.828
Tunus	1.664.300	1.672.900	1.683.600	1.706.700	1.719.800	1.738.450
İtalya	1.166.000	1.168.600	1.167.862	1.161.311	1.180.500	1.190.000
Yunanistan	794.160	784.500	796.972	795.724	806.600	815.000
Fas	590.000	600.000	522.800	530.900	547.600	665.400
Türkiye	**633.000**	**644.166**	**651.820**	**694.793**	**707.600**	**727.500**
Suriye	531.400	544.700	565.000	600.498	617.060	635.691
Cezayir	246.166	268.028	263.352	276.253	282.460	288.442
Portekiz	374.474	376.524	379.421	347.369	347.139	344.199
Libya	200.000	205.637	200.000	200.000	200.000	205.150
Diğer	489.583	499.888	515.199	508.423	544.193	537.394
Dünya	9.153.857	9.230.201	9.229.723	9.292.133	9.403.423	9.597.054

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	% (2013)
İspanya	2.475.466	2.503.675	2.504.261	2.500.000	24,3
Tunus	1.763.450	1.763.450	1.810.550	1.822.820	17,7
İtalya	1.190.800	1.144.422	1.125.382	1.146.863	11,1
Yunanistan	834.200	913.800	934.400	930.000	9,0
Fas	830.481	900.743	968.123	922.235	8,9
Türkiye	**742.700**	**786.300**	**805.500**	**825.830**	**8,0**
Suriye	647.458	684.490	695.711	697.443	6,8
Cezayir	294.200	311.930	328.884	348.196	3,4
Portekiz	343.219	343.200	345.700	347.300	3,4
Libya	205.000	216.013	205.000	210.000	2,0
Diğer	518.424	521.482	613.656	558.588	5,4
Dünya	9.845.398	10.089.505	10.337.167	10.309.275	-

Kaynak: FAO, 2014

Tablo 2. Dünya Zeytin Üretim Miktarı (ton)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İspanya	5.200.029	4.021.720	5.679.021	6.140.251	5.570.727	6.972.094
İtalya	4.534.231	3.774.812	3.415.683	3.249.800	3.473.600	3.286.600
Yunanistan	2.204.020	2.583.185	2.425.149	2.313.055	2.575.000	2.286.139
Türkiye	**1.600.000**	**1.200.000**	**1.766.749**	**1.075.854**	**1.464.248**	**1.290.654**
Fas	500.000	750.000	631.210	659.100	765.380	850.000
Tunus	650.000	1.050.000	1.218.000	998.000	1.183.000	800.000
Suriye	1.027.200	612.223	1.190.780	495.310	827.033	885.942
Cezayir	468.800	316.489	264.733	208.952	254.067	475.182
Mısır	315.193	310.000	500.000	507.053	480.071	449.009
Portekiz	312.124	211.873	373.400	211.230	343.971	422.978
Diğer	1.199.213	1.140.159	1.126.417	1.140.312	1.146.227	1.151.316
Dünya	18.010.810	15.970.461	18.591.142	16.998.917	18.083.324	18.869.914

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	% (2013)
İspanya	7.197.600	7.820.060	3.849.263	7.875.800	38,6
İtalya	3.170.700	3.182.204	3.017.537	2.940.545	14,4
Yunanistan	1.809.900	1.873.900	2.080.800	2.000.000	9,8
Türkiye	**1.415.000**	**1.750.000**	**1.820.000**	**1.676.000**	**8,2**
Fas	1.506.473	1.415.902	1.315.794	1.181.675	5,8
Tunus	873.000	562.000	963.000	1.100.000	5,4
Suriye	960.403	1.095.043	1.049.761	842.097	4,1
Cezayir	311.252	610.776	393.840	578.740	2,8
Mısır	390.932	459.650	563.070	510.000	2,5
Portekiz	445.301	443.800	389.900	350.900	1,7
Diğer	1.546.910	1.202.058	1.439.060	1.340.963	6.6
Dünya	19.627.471	20.415.393	16.882.025	20.396.700	-

Kaynak: FAO, 2014

Tablo 3. Dünya Zeytin Verimi (ton/ha)

Ülkeler	2004	2005	2006	2007	2008	2009
İspanya	2,11	1,63	2,29	2,49	2,27	2,85
İtalya	3,89	3,23	2,92	2,80	2,94	2,76
Yunanistan	2,78	3,29	3,04	2,91	3,19	2,81
Türkiye	**2,53**	**1,86**	**2,71**	**1,55**	**2,07**	**1,77**
Fas	0,85	1,25	1,21	1,24	1,40	1,28
Tunus	0,39	0,63	0,72	0,58	0,69	0,46
Suriye	1,93	1,12	2,11	0,82	1,34	1,39
Cezayir	1,90	1,18	1,01	0,76	0,90	1,65
Mısır	6,42	6,33	10,20	10,90	10,39	9,70
Portekiz	0,83	0,56	0,98	0,61	0,99	1,23
Dünya	1,97	1,73	2,01	1,83	1,92	1,97

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	Ortalama
İspanya	2,91	3,12	1,54	3,15	2,44
İtalya	2,66	2,78	2,68	2,56	2,92
Yunanistan	2,17	2,05	2,23	2,15	2,66
Türkiye	**1,91**	**2,23**	**2,26**	**2,03**	**2,09**
Fas	1,81	1,57	1,36	1,28	1,33
Tunus	0,50	0,32	0,53	0,60	0,54
Suriye	1,48	1,60	1,51	1,21	1,45
Cezayir	1,06	1,96	1,20	1,66	1,33
Mısır	7,79	8,73	9,78	9,79	9,00
Portekiz	1,30	1,29	1,13	1,01	0,99
Dünya	1,99	2,02	1,63	1,98	-

Kaynak: FAO, 2014

Türkiye Zeytin Üretimi

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye'de, 2014 yılı itibarıyla 8,3 milyon dekar zeytinlik mevcuttur. Bu alandan, 2014 yılında yaklaşık 1,8 milyon ton zeytin elde edilmiştir (TÜİK, 2014). Zeytin üretiminde 2006 yılı kritik bir öneme sahiptir. Ülkemizde zeytin fidanı dikimi 2000 yılından beri artma eğilimi göstermiş, 2005 yılında başlayan yurt içi sertifikalı/standart fidan kullanımının desteklenmesi ile birlikte bu artış daha da hızlanmıştır (DOĞAKA, 2011)

Tablo 4. Türkiye Zeytin Üretimi

Yıllar	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç (adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç (adet)	Toplam ağaç (adet)
2008	7.743.701	1.464.248	14	106.138.896	45.491.166	151.630.062
2009	7.784.125	1.290.654	12	109.126.769	44.596.288	153.723.057
2010	7.840.313	1.415.000	13	111.397.831	45.757.988	157.155.819
2011	7.984.926	1.750.000	15	117.941.814	37.486.378	155.428.192
2012	8.137.650	1.820.000	15	120.820.948	37.084.206	157.905.154
2013	8.258.266	1.676.000	13	129.160.795	37.868.953	167.029.748
2014	8.260.915	1.768.000	13	140.712.286	28.284.844	168.997.130

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 4'ten de görülebileceği gibi Türkiye'de, 2008 yılından itibaren meyve veren yaştaki ağaç sayısı düzenli olarak artmış ve 2014 yılında 140 milyonu aşmıştır. Henüz meyve vermeyen genç ağaçların sayısı da eklendiğinde ülkemizin zeytin ağacı varlığı 170 milyona yaklaşmaktadır.

Tablo 5. Türkiye Yağlık Zeytin Üretimi

Yıllar	Alan (da)	Üretim (Ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç (Adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç (Adet)	Toplam ağaç (Adet)
2008	5.616.736	952.145	13	72.539.733	26.017.215	98.556.948
2009	5.602.242	830.641	11	75.190.470	25.547.706	100.738.176
2010	5.638.343	1.040.000	14	75.786.306	26.548.089	102.334.395
2011	5.762.158	1.200.000	15	78.765.335	21.491.376	100.256.711
2012	5.861.052	1.340.000	17	80.568.718	23.999.629	104.568.347
2013	5.948.874	1.286.000	15	83.924.959	27.406.319	111.331.278
2014	6.060.417	1.330.000	14	95.193.078	18.376.988	113.570.066

Kaynak: TÜİK, 2014

Şekil 2. Türkiye Zeytin Üretimi Haritası

Kaynak: TÜİK, (2014 yılı verilerine göre)

Ülkemiz zeytin sektörünün durumunu net bir şekilde ortaya koymak için üretimi yağlık ve sofralık zeytin çeşitleri açısından incelemek gerekmektedir. Yağlık zeytine ilişkin veriler Tablo 5'te, sofralık zeytine ilişkin veriler ise Tablo 6'da sunulmuştur. Ülkemizde 2014 yılı itibarıyla, 6 milyon dekar alanda 113 milyon adedin üzerinde yağlık zeytin ağacı, 2,2 milyon dekar alanda 55 milyon adedin üzerinde de sofralık zeytin ağacı bulunmaktadır. Ülkemizin toplam zeytin alanlarının %73'ü ve zeytin üretiminin %75'i yağlık çeşitlerden oluşmaktadır. Son 7 yılda, meyve veren yağlık zeytin ağacı sayısında meydana gelen artış sonucunda, Türkiye

yağlık zeytin üretimi 950 bin tondan 1 milyon 330 bin tona yükselmiştir. Aynı dönemde sofralık zeytin ağacı sayısında da artış meydana gelmiş fakat verimin düşmesinden dolayı sofralık zeytin üretim miktarı azalmıştır.

Tablo 6. Türkiye Sofralık Zeytin Üretimi

Yıllar	Alan (da)	Üretim (Ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç (Adet)	Meyve vermeyen yaşta ağaç (Adet)	Toplam ağaç (Adet)
2008	2.126.965	512.103	15	33.599.163	19.473.951	53.073.114
2009	2.181.883	460.013	14	33.936.299	19.048.582	52.984.881
2010	2.201.970	375.000	11	35.611.525	19.209.899	54.821.424
2011	2.222.768	550.000	14	39.176.479	15.995.002	55.171.481
2012	2.276.598	480.000	12	40.252.230	13.084.577	53.336.807
2013	2.309.392	390.000	9	45.235.836	10.462.634	55.698.470
2014	2.200.498	438.000	10	45.519.208	9.907.856	55.427.064

Kaynak: TÜİK, 2014

TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi

4.1. TR63 Bölgesi Zeytin Dikili Alanları

TR63 Bölgesi kapsamına giren, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerine ait zeytin dikili alanlar Tablo 7'de sunulmuştur. Toplam 7.363.718 dekar tarım alanına sahip TR63 bölgesinde, bu alanların %9,7'si yani 711.804 dekarı zeytinliklerden oluşmaktadır. Türkiye zeytinlik alanlarının %8,6'sına sahip olan TR63 Bölgesi, bu bakımdan 26 Düzey-2 bölge arasında 5. sırada bulunmaktadır. Bölgedeki zeytin dikili alanların %73'ü Hatay, %17'si Osmaniye ve %10'u da Kahramanmaraş illerindedir.

2008-2014 yılları arasında zeytin dikili alanlardaki en hızlı gelişme Osmaniye ilinde gerçekleşmiştir. Son 7 yıl içerisinde bölge genelindeki zeytin dikili alanlar %16 oranında artış göstermiş, en fazla artış %46 ile Osmaniye ilinde gerçekleşmiştir. Osmaniye'yi %23 ile Kahramanmaraş ve %10 ile Hatay izlemiştir.

Tablo 7. TR63 Bölgesi Zeytin Dikili Alanları (da)

Yıllar	Hatay	Kahramanmaraş	Osmaniye	Toplam
2008	469.820	58.292	84.355	612.467
2009	481.871	59.802	90.703	632.376
2010	489.569	62.302	97.703	649.574
2011	493.107	68.654	98.767	660.528
2012	495.087	71.384	87.584	654.055
2013	513.848	74.110	122.883	710.841
2014	517.029	71.726	123.049	711.804

Kaynak: TÜİK, 2014

4.2. TR63 Bölgesi Zeytin Ağacı Varlığı

TR63 Bölgesinde, 2008 yılında 17 milyon adet zeytin ağacı bulunmakta iken, 2014 yılında ağaç sayısı 20 milyonu geçmiştir. Türkiye toplam zeytin ağacı varlığının %12'sine sahip olan TR63 Bölgesi, zeytin ağacı sayısı bakımından 26 Düzey-2 bölge arasında 3. sırada yer almaktadır.

TR63 Bölgesindeki meyve veren ve vermeyen yaştaki zeytin ağaçlarının sayıları Tablo 8'de gösterilmiştir. Toplamda 20 milyon adedin üzerinde zeytin ağacı bulunan bölgedeki ağaçların %71'i meyve veren yaştadır. Bölgede özellikle meyve veren ağaç sayısında son 7 yılda yaşanan %48'lik artışın, özellikle 2006 yılı ile birlikte artan sayıda dikilen ağaçların 7. yılda verime yatmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. 2006 sonrasında dikilen ağaçların da verime yatması ile birlikte meyve veren yaşta ağaç sayısının önümüzdeki 4-5 yıl içerisinde daha da artacağı öngörülmektedir. Bölgedeki toplam zeytin ağacı sayısında ise aynı dönemde %20 oranında artış meydana gelmiştir.

TR63 Bölgesi illerindeki zeytin ağacı sayısı ile meyve veren ve vermeyen yaştaki ağaçların sayıları Tablo 9'da gösterilmiştir. Hatay ilinde, 15 milyonun üzerinde zeytin ağacı bulunmaktadır. Bu sayı TR63 Bölgesi zeytin ağacı varlığının %73'ünü oluşturmaktadır. Hatay ilindeki zeytin ağaçlarının 10,5 milyonu meyve veren yaştadır. Henüz meyve vermeyen 4,6 milyon ağacın da verime yatması sonucunda Hatay ilinin meyve veren zeytin ağacı sayısında önümüzdeki dönemde ciddi bir artış beklenmektedir.

Tablo 8. TR63 Bölgesi Zeytin Ağacı Varlığı (Adet)

Yıllar	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
2008	9.789.705	7.374.004	17.163.709
2009	10.450.805	7.009.338	17.460.143
2010	11.496.921	7.286.795	18.783.716
2011	11.728.522	6.814.294	18.542.816
2012	11.840.438	6.070.389	17.910.827
2013	13.899.655	5.888.238	19.787.893
2014	14.535.007	6.030.522	20.565.529

Kaynak: TÜİK, 2014

2014 yılı verilerine göre, TR63 Bölgesinde yaklaşık **20,5 milyon zeytin ağacı** vardır

Hatay'da 15 milyon'un üzerinde zeytin ağacı bulunmaktadır

Şekil 3. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Ağacı Varlığı

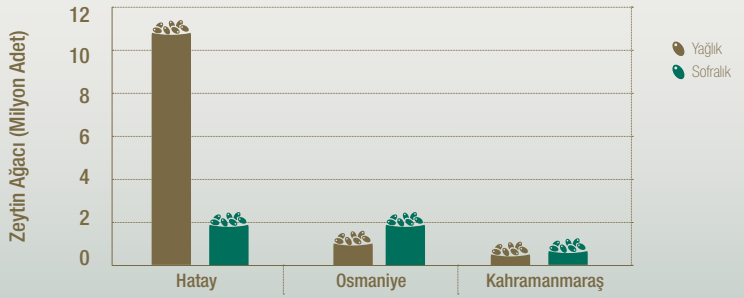

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 9. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Ağacı Varlığı (Adet)

Yıllar	Hatay		
	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
2008	8.102.015	5.557.175	13.659.190
2009	8.690.148	5.429.665	14.119.813
2010	9.142.235	5.473.970	14.616.205
2011	9.167.196	5.044.644	14.211.840
2012	9.377.079	4.563.789	13.940.868
2013	9.900.418	4.537.884	14.438.302
2014	10.486.562	4.618.665	15.105.227

Yıllar	Kahramanmaraş		
	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
2008	718.080	664.950	1.383.030
2009	744.080	694.200	1.438.280
2010	731.850	755.850	1.487.700
2011	799.250	766.700	1.565.950
2012	876.824	728.950	1.605.774
2013	891.781	807.750	1.699.531
2014	871.492	951.250	1.822.742

Yıllar	Osmaniye		
	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
2008	969.610	1.151.879	2.121.489
2009	1.016.577	885.473	1.902.050
2010	1.622.836	1.056.975	2.679.811
2011	1.762.076	1.002.950	2.765.026
2012	1.586.535	777.650	2.364.185
2013	3.107.456	542.604	3.650.060
2014	3.176.953	460.607	3.637.560

Kaynak: TÜİK, 2014

4.3. TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi

TR63 Bölgesi zeytin üretim miktarı, 2014 yılı itibarıyla 194 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 10). Üretim miktarı bakımından 26 Düzey-2 bölge arasında TR32 (Aydın, Denizli, Muğla), TR31 (İzmir) ve TR22 (Balıkesir, Çanakkale) bölgelerinin ardından 4. sırada yer alan TR63 Bölgesi'nin Türkiye toplam zeytin üretimi içerisindeki payı yaklaşık %11'dir. Genç ağaçların verime yatması ile birlikte ilerleyen dönemlerde bu oranın artması beklenmektedir. TR63 Bölgesi zeytin üretiminin yaklaşık %68'ini (131.647 ton) Hatay ili gerçekleştirmektedir. Hatay ilini, %28,5 ile Osmaniye (55.390 ton) izlemektedir. Osmaniye ili, TR63 Bölgesi'nde, zeytin üretimi son 7 yılda en fazla artan il olmuş, ilin zeytin üretimi 2008-2014 yılları arasında 2,5 kat artmıştır. Kahramanmaraş ilinin zeytin üretimi ise son 7 yılda yatay bir seyir izlemiş ve 2014 yılında 6.950 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 10. TR63 Bölgesi Zeytin Üretimi (Ton)

Yıllar	Hatay	Kahramanmaraş	Osmaniye	Toplam
2008	123.256	4.713	20.910	148.879
2009	126.513	5.292	23.497	155.302
2010	134.375	4.753	47.648	186.776
2011	181.552	5.244	62.060	248.856
2012	178.750	4.669	48.297	231.716
2013	158.419	5.416	51.536	215.371
2014	131.647	6.950	55.390	193.987

Kaynak: TÜİK, 2014

Şekil 4'te TR63 Bölgesi illeri zeytin üretiminin yağlık ve sofralık olarak dağılımı görülmektedir. Bölgede 2014 yılında üretilen zeytinin %72'si (139.467 ton) yağlık ve %28'i (54.520 ton) sofralık çeşitlerden meydana gelmiştir.

2014 Yılında **TR63 Bölgesinde** üretilen zeytinin **%72**'si yağlık **%28**'i sofralık zeytinden oluşmaktadır

Şekil 4. TR63 Bölgesi İlleri Zeytin Üretim Miktarları

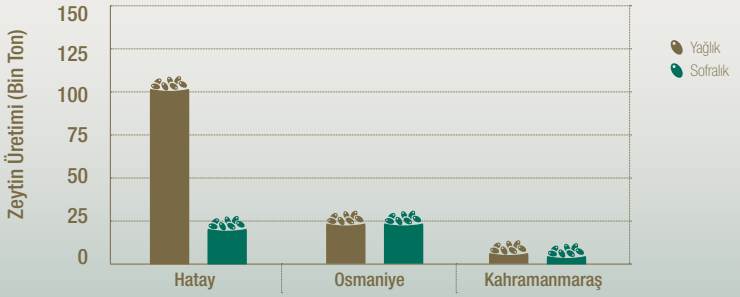

Kaynak: TÜİK, 2014

Hatay ili 108 bin ton ile bölgenin yağlık zeytin üretiminin %87'sini karşılamaktadır. Osmaniye ise, 28 bin ton ile bölgede sofralık zeytinin %52'sini üretmektedir.

Doğu Akdeniz bölgesi zeytin çeşitleri bakımından oldukça zengindir. Özellikle Hatay ilinde pek çok çeşide rastlamak mümkündür. Bölge genel itibarıyla ele alındığında; Hatay İlinde Gemlik, Savrani, Halhalı, Sarı Haşebi, Topak, Kargaburun ve Ayvalık çeşitlerinin bulunduğu Kahramanmaraş ve Osmaniye İllerinde ise Gemlik, Kilis Yağlık ve Nizip Yağlık çeşitlerinin olduğu tespit edilmiştir. Doğu Akdeniz Bölgesindeki zeytin çeşitlerinin bazı özellikleri Tablo 11'de verilmiştir.

OSMANİYE
BÖLGENİN
SOFRALIK ZEYTİN
ÜRETİMİNİN
28 BİN TON İLE **%52**'SİNİ
KARŞILAMAKTADIR

Tablo 11. TR63 Bölgesi Zeytin Çeşitlerinin Bazı Özellikleri

Çeşitler	Meyvenin boyu (mm)	Meyvenin eni (mm)	Kilogramdaki dane adedi (adet/kg)	Yağ oranı (%)	Nem oranı (%)	Et oranı (%)
Gemlik	22,5	18	260-270	30	45	86
Savrani	22	16	330-340	29	58	86
Halhalı	21	17	450-460	27	40	51
Sarı Haşebi	22	16	340	24	50	85
Topak	24	22	205-210	20	52	88
Kargaburun	21	15	380	21	50	86
Nizip Yağlık	21	17	450-460	27	40	51
Kilis Yağlık	17	15	550-560	32	41	81
Ayvalık	23,5	19	270-290	25	56	86

Kaynak: Bülbül, 2008

HATAY
BÖLGENİN
YAĞLIK ZEYTİN
ÜRETİMİNİN **%87**'SİNİ
KARŞILAMAKTADIR

Şekil 5. TR63 Bölgesi Sofralık Zeytin Üretim Haritası

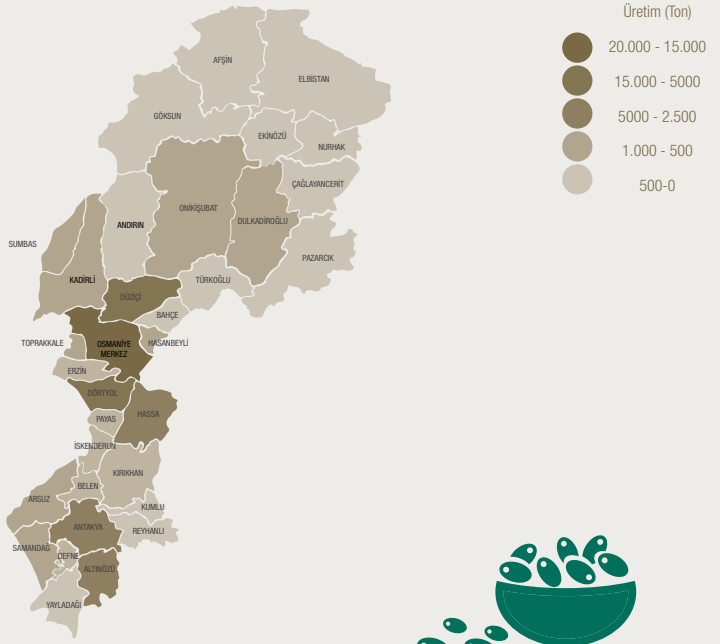

Kaynak: TÜİK 2014 yılı verilerine göre

Şekil 6. TR63 Bölgesi Yağlık Zeytin Üretim Haritası

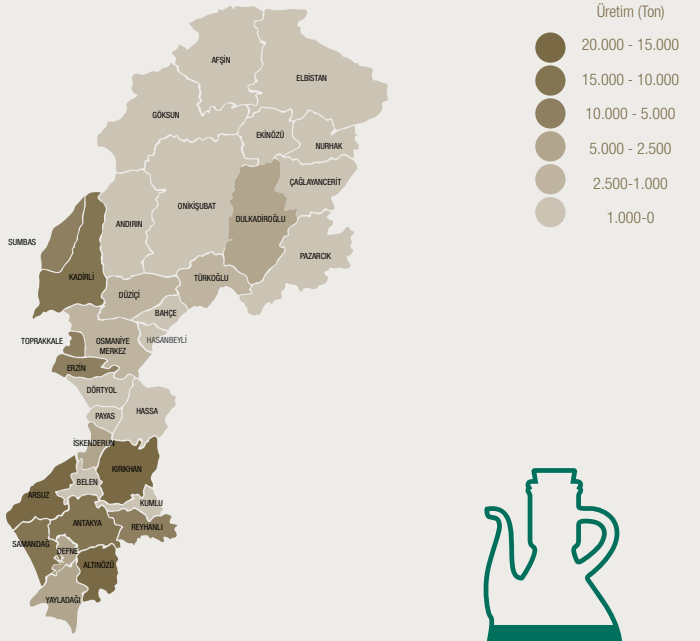

Kaynak: TÜİK 2014 yılı verilerine göre

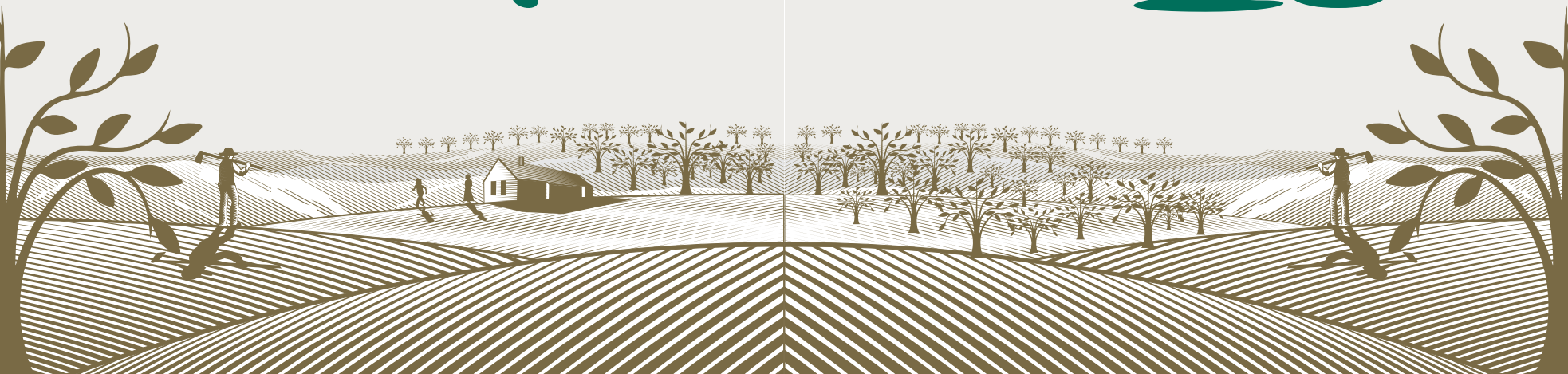

Osmaniye Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan Doğu Akdeniz Bölgesi zeytin tarımı takvimi Tablo 12'de verilmiştir. Bölgedeki zeytin fidanı dikim zamanı iklim şartlarına göre sonbahar aylarından başlayıp mart aylarına kadar sürebilmektedir.

Tablo 12. Doğu Akdeniz Bölgesi Zeytin Tarımı Takvimi

OCAK	Ürün veren ağaçlarda kök boğazı doldurur. Toprağa ahır gübresi verilir (3-5 yılda bir). Ağaçlarda hasat sonrası bakım işlemleri yapılır (Kırık, yaralı dallar toplanır). Arazi konumuna göre tesviye işlemleri yapılır. Toprak analizi için örnekler alınmaya başlar.
ŞUBAT	Yeni zeytinlik alanları tahsis edilecekse dikime başlanılır. Kompoze gübre uygulamasına başlanılır. Zeytin kara koşnili için mücadeleye başlanır. Mantari hastalık (Halkalı leke, dal kanseri vb.) mücadelesine başlanır. Mantari hastalıklara karşı göre %1'lik bordo bulamacı (göztaşı) yapılır.
MART	Budama yapılır. Kompoze gübre uygulamasına devam edilir. İklim şartlarına göre hastalık ve zararlılarla mücadeleye başlanır. Mart ayı sonunda Zeytin güvesinin toprak nesline karşı ilk mücadele yapılır. Mantarlı hastalıklara karşı %1.5'luk göztaşı uygulaması yapılır
NİSAN	Zeytin güvesinin yaprak ve çiçek nesline karşı mücadele başlangıcıdır. Yeşil gübreler toprağa gömülür. Yabancı ot mücadelesine başlanır.
MAYIS	İklim şartlarına göre sulama yapılır. Zeytin güvesinin yaprak ve meyve nesli döl verimi takip ederek ilaçlama yapılır. Hafif sürümle (Diskaro ve tırmıkla) toprağın kaymak tabakası kırılır. Azotlu gübreler toprağa verilir.
HAZİRAN	Zeytin zararlıları ile mücadeleye devam edilir. Yabancı ot mücadelesine devam edilir. İklim şartlarına göre sulama yapılır. Zeytin kara koşnili için mücadeleye devam edilir.
TEMMUZ	İklim şartlarına göre sulamaya devam edilir. Zeytin hastalık ve zararlıları ile mücadeleye devam edilir.
AĞUSTOS	Yabancı ot mücadelesine devam edilir. İklim şartlarına göre sulamaya devam edilir. Zeytin hastalık ve zararlıları ile mücadeleye devam edilir.
EYLÜL	Çeşitli sebeplerden dolayı dökülen zeytinler toplanır. Salamurası yapılacaksa yeşil zeytin hasadına başlanır.
EKİM	Yeşil gübreleme yapılacaksa tohumlar toprağa verilir. Hasat için bakımına başlanır (kırılmış veya yaralanmış dallar temizlenir)
KASIM	Hasat işlerine başlanır. Kırılmış veya yaranmış dallar temizlenir.
ARALIK	Hasata devam edilir. Bahçelerde hasat sonu bakımlar için hazırlık yapılır. Fosforlu potaslı gübre uygulaması yapılır. Budama yapılabilir. Budama sonrası %1,5-2'lik bordo bulamacı uygulaması yapılır.

4.4. Hatay İli Zeytin Üretimi

Hatay ili, TR63 Bölgesi'nde, zeytincilik konusunda dikili alan ve üretim miktarı bakımından en gelişmiş ildir. Hatay ilinde toplam 2.497.178 dekar olan tarım alanının 517.029 dekarı zeytinlik olarak değerlendirilmektedir. Bu rakam Hatay'daki toplam tarım alanlarının %20'sine denk gelmektedir. Türkiye zeytinlik alanlarının %6,3'üne sahip olan Hatay, bu bakımdan iller arasında 6. sırada yer almaktadır.

Hatay ilinde yıllar itibarıyla sofralık ve yağlık çeşitlerin dikili alanları ve üretim miktarları Tablo 13'te verilmiştir. Sofralık zeytin dikili alanları 2008-2013 yılları arasında düzenli olarak artış göstermiş ancak 2014 yılında bu alanlar 2008 yılının da gerisine düşmüştür. Yağlık çeşitlerin dikili alanları ise 2008-2014 yılları arasında sürekli artmış ve 2014 yılında 433 bin dekara ulaşmıştır. Hatay ilinin toplam zeytin dikili alanı, 500 bin dekarın üzerindedir. Hatay ilinde 2014 yılında üretilen 131.647 ton zeytinin 108.065 tonunu yağlık, 23.582 tonunu da sofralık çeşitler oluşturmuştur. İl genelinde yağlık çeşitler, hem dikili alan hem de üretim miktarı bakımından hakim durumdadır.

Tablo 13. Hatay İli Zeytin Üretimi

Yıllar	Dikili alan (da)			Üretim (ton)		
	Sofralık	Yağlık	Toplam	Sofralık	Yağlık	Toplam
2008	84.710	385.110	469.820	21.250	102.006	123.256
2009	86.880	394.991	481.871	20.323	106.190	126.513
2010	90.078	399.491	489.569	27.820	106.555	134.375
2011	91.126	401.981	493.107	34.284	147.268	181.552
2012	91.408	403.679	495.087	32.017	146.733	178.750
2013	100.267	413.581	513.848	19.417	139.002	158.419
2014	83.887	433.142	517.029	23.582	108.065	131.647

Kaynak: TÜİK, 2014

Hatay'da, 2008 yılında yaklaşık 13,7 milyon adet zeytin ağacı bulunmakta iken, 2014 yılında ağaç sayısı 15 milyonun üzerine çıkmıştır. Türkiye toplam zeytin ağacı varlığının %9'una sahip olan Hatay, zeytin ağacı sayısı bakımından iller arasında 5. sırada yer almaktadır. 2014 yılı itibarıyla Hatay ilinde 84 bin dekar sofralık zeytin dikili alandan yaklaşık 24 bin ton ürün alınırken, 433 bin dekar yağlık zeytin alanından 108 bin ton yağlık zeytin elde edilmiştir. Üretim miktarı bakımından iller arasında İzmir, Aydın, Muğla, Manisa ve Balıkesir illerinin ardından 6. sırada bulunan Hatay, Türkiye zeytin üretiminin %7,5'ini karşılamaktadır.

Hatay ilinin ilçeler düzeyinde sofralık zeytin üretimi verileri Tablo 14'te, yağlık zeytin verileri ise Tablo 15'te verilmiştir. Tablo incelendiğinde sofralık zeytin üretiminin Dörtyol, Altınözü, Antakya, Hassa ve Samandağ ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle Dörtyol, Hassa ve Antakya ilçelerinde, meyve vermeyen yaşta ağaç sayısının fazla olması önümüzdeki yıllarda sofralık zeytin üretiminde bu ilçelerin daha da ön planı çıkacağının göstergesi olarak algılanabilmektedir. İlde yağlık zeytin üretimi bakımından önde gelen ilçeler ise Kırıkhan, Altınözü, Arsuz, Samandağ, Antakya ve Hassa'dır. Hatay'ın toplam yağlık zeytin üretiminin ¾'ünden fazlasını bu ilçeler gerçekleştirmektedir. Özellikle Altınözü ilçesinin, 2,8 milyon adet meyve veren ve 1,4 milyon adet meyve vermeyen yağlık zeytin ağacıyla önümüzdeki yıllarda daha da ön plana çıkması beklenmektedir.

Tablo 14. Hatay İli İlçeler Düzeyinde Sofralık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Dörtyol	16.350	5.518	16	344.000	250.000	594.000
Altınözü	19.684	3.782	10	380.000	32.590	412.590
Antakya	7.485	2.590	12	224.500	97.000	321.500
Hassa	12.558	2.569	15	167.350	299.100	466.450
Samandağ	6.000	2.462	9	270.000	18.000	288.000
Arsuz	5.464	1.401	12	116.750	10.400	127.150
Erzin	5.510	1.019	20	50.936	1.100	52.036
Belen	2.500	976	24	40.650	13.250	53.900
Kırıkhan	1.750	961	20	48.040	1.500	49.540
Payas	850	850	25	34.000	0	34.000
Defne	2.195	593	15	39.510	0	39.510
İskenderun	950	492	24	20.500	1.180	21.680
Kumlu	2.268	204	11	18.500	0	18.500
Reyhanlı	323	165	15	11.000	0	11.000
Toplam	83.887	23.582	13	1.765.736	724.120	2.489.856

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 15. Hatay İli İlçeler Düzeyinde Yağlık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Kırıkhan	33.224	17.117	18	955.400	409.000	1.364.400
Altınözü	147.796	16.855	6	2.809.240	1.356.500	4.165.740
Arsuz	23.991	15.003	20	750.150	103.300	853.450
Samandağ	16.610	11.798	17	694.000	52.000	746.000
Antakya	55.685	11.261	7	1.501.550	308.500	1.810.050
Hassa	22.325	11.158	20	557.920	311.775	869.695
Reyhanlı	15.121	7.857	18	436.500	155.210	591.710
Erzin	24.193	5.656	15	377.083	582.000	959.083
İskenderun	5.700	4.056	24	169.000	26.100	195.100
Defne	14.230	3.720	15	247.990	102.000	349.990
Yayladağı	59.849	2.755	15	183.658	484.500	668.158
Belen	12.150	496	25	19.835	13.660	23.495
Kumlu	2.268	333	18	18.500	0	18.500
Toplam	433.142	108.065	12	8.720.826	3.894.545	12.615.371

Kaynak: TÜİK, 2014

4.5. Kahramanmaraş İli Zeytin Üretimi

Kahramanmaraş ili, Doğu Akdeniz Bölgesi'nde zeytinciliğin en az gelişme gösterdiği ildir. TÜİK 2014 yılı verilerine göre Kahramanmaraş ilinde toplam 3.666.168 dekar olan tarım alanının 71.726 dekarı zeytinlik olarak değerlendirilmektedir. Bu rakam Kahramanmaraş'taki toplam tarım alanlarının %2'sine denk gelmektedir. Türkiye zeytinlik alanlarının %0,9'una sahip olan Kahramanmaraş, bu bakımdan iller arasında 15. sırada bulunmaktadır (TÜİK, 2014).

Tablo 16'da il genelinde yıllar itibarıyla zeytin dikili alan ve üretiminin gelişimi gösterilmiştir. 2014 yılı itibarıyla il genelinde zeytin dikili alan, sofralık çeşitler için 31.640 dekar, yağlık çeşitler için ise 40 bin dekardır. Zeytin dikili alanlar son 7 yıl içerisinde %23 oranında artmıştır. Dikili alanlardaki artışa çeşitler açısından bakıldığında 2007-2013 yılları arasında sofralık çeşitlerin %34 oranında, yağlık çeşitlerin ise %15 oranında arttığı görülmektedir. Zeytin dikili alanların sofralık çeşitler lehine artmış olmasına karşılık Kahramanmaraş ilinde genel olarak yağlık zeytin üretimi fazladır.

Tablo 16. Kahramanmaraş İli Zeytin Üretimi

Yıllar	Dikili alan (da)			Üretim (ton)		
	Sofralık	Yağlık	Toplam	Sofralık	Yağlık	Toplam
2008	23.582	34.710	58.292	918	3.795	4.713
2009	24.902	34.900	59.802	1.294	3.998	5.292
2010	25.652	36.650	62.302	1.297	3.456	4.753
2011	31.414	37.240	68.654	1.502	3.742	5.204
2012	32.464	38.920	71.384	1.363	3.306	4.669
2013	33.819	40.291	74.110	1.285	4.131	5.416
2014	31.640	40.086	71.726	2.573	4.377	6.950

Kaynak: TÜİK, 2014

Kahramanmaraş'ın 2014 yılı zeytin rekoltesi 6.950 tondur. Üretim miktarı bakımından iller arasında 17. sırada bulunan Kahramanmaraş'ta 2014 yılında sofralık zeytin üretimi yaklaşık 2.573 ton olarak gerçekleşirken, yağlık zeytin üretimi ise 4.377 ton olmuştur (TÜİK, 2014).

İl genelindeki hakim çeşitler; Kilis Yağlık, Nizip Yağlık ve Gemlik çeşitleridir. Gemlik çeşidi özellikle son yıllarda desteklemelerin uygulanmaya başlaması ile birlikte dikilen bir çeşittir.

Kahramanmaraş'ta, 2008 yılında yaklaşık 1,4 milyon adet zeytin ağacı bulunmakta iken, 2014 yılında ağaç sayısı 1,8 milyona yükselmiştir. Türkiye toplam zeytin ağacı varlığının %1'ine sahip olan Kahramanmaraş, zeytin ağacı sayısı bakımından iller arasında 15. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2014).

Kahramanmaraş ili ilçeler düzeyinde sofralık zeytin verileri Tablo 17'de, yağlık zeytine verileri ise Tablo 18'de verilmiştir. Kahramanmaraş'ın 2'si merkez olmak üzere 5 ilçesinde zeytincilik yapılmaktadır. Sofralık zeytin yetiştiriciliği, en fazla merkez ilçelerde yapılmaktadır. Ağaçların ve yeni dikilen fidanların büyük bir çoğunluğu bölge genelinde olduğu gibi Gemlik çeşididir. Kahramanmaraş'ta Sofralık zeytin ağaçlarının 2/3'ü henüz meyve vermeyen yaştadır. Önümüzdeki yıllarda Kahramanmaraş'ın sofralık zeytin üretiminde bu nedenle artış beklenmekte ancak verimin çok düşük olması nedeniyle üretim miktarının düşük rakamlarda kalacağı tahmin edilmektedir.

Kahramanmaraş'ta yağlık zeytin ağaçlarının yarısından fazlası Dulkadiroğlu'nda bulunmakta, buna bağlı olarak da yağlık zeytin üretiminin büyük bir bölümü bu ilçede gerçekleştirilmektedir. En fazla meyve vermeyen yaşta ağacın Türkoğlu ilçesinde olduğu görülmektedir. Henüz meyve vermeyen yaşta ağaçların sayısı dikkate alındığında, önümüzdeki yıllarda sofralık zeytin üretiminin yağlık zeytin üretimini geçeceği tahmin edilmektedir.

Kahramanmaraş ilindeki zeytinlikler genellikle yamaç ve taşlı arazilerde kurulduğundan, söz konusu arazilere ulaşımın zor olması nedeniyle zeytinliklerin gelişimleri doğal şartlara bırakılmıştır ve büyük bir kısmına bakım yapılmamaktadır. İldeki zeytin veriminin düşük olmasının en önemli nedeninin bu olduğu düşünülmektedir.

4.6. Osmaniye İli Zeytin Üretimi

Osmaniye, TR63 Bölgesi'nde zeytin dikili alanların en hızlı geliştiği ildir (Tablo 19). TÜİK 2014 yılı verilerine göre Osmaniye ilinde toplam 1.197.372 dekar olan tarım alanının 123.049 dekarı zeytinlik olarak değerlendirilmektedir. Bu rakam Osmaniye'deki toplam tarım alanlarının %10'una denk gelmektedir. Türkiye zeytinlik alanlarının %1,5'ine sahip olan Osmaniye, bu bakımdan iller arasında 13. sırada bulunmaktadır (TÜİK, 2014).

Osmaniye'nin 2014 yılı zeytin rekoltesi 55.390 tondur. Üretim miktarı bakımından iller arasında 10. sırada bulunan Osmaniye, Türkiye zeytin üretiminin %3'ünü karşılamaktadır (TÜİK, 2014).

Tablo 17. Kahramanmaraş İli İlçeler Düzeyinde Sofralık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Dulkadiroğlu	11.000	1.224	8	153.000	290.000	443.000
Onikişubat	10.000	1.088	8	136.000	267.000	403.000
Türkoğlu	1.400	122	5	24.400	20.400	44.800
Pazarcık	7.500	104	3	33.500	20.500	54.000
Andırın	1.740	35	10	3.500	27.000	30.500
Toplam	31.640	2.573	7	350.400	624.900	975.300

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 18. Kahramanmaraş İli İlçeler Düzeyinde Yağlık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Dulkadiroğlu	16.000	3.112	8	389.000	100.000	489.000
Türkoğlu	7.580	1.023	10	102.850	131.850	234.700
Pazarcık	1.700	110	6	18.000	20.000	38.000
Andırın	806	90	15	6.000	500	6.500
Onikişubat	14.000	42	8	5.242	74.000	79.242
Toplam	40.086	4.377	8	521.092	326.350	847.442

Kaynak: TÜİK, 2014

2012 yılına kadar Osmaniye zeytin dikili alanların önemli bir kısmı yağlık çeşitlerden oluşmaktayken, sonraki yıllarda Gemlik çeşidinin dikiminin artmasıyla birlikte ildeki zeytinliklerin %63'ü sofralık, %37'si yağlık çeşitlerden oluşur hale gelmiştir. Osmaniye ilinde, 2008 yılında 12.619 ton sofralık zeytin üretilirken, 2014 yılında üretim, 2 kattan fazla artarak 28 bin tonu geçmiştir. Yağlık zeytin üretimi ise aynı dönemde 3 kattan fazla artarak 8.291 tondan 27.025 tona çıkmıştır. (Tablo 19). 2008 yılında, üretimin %66'sı sofralık çeşitlerden oluşurken, 2014 yılında sofralık çeşitlerin üretim içerisindeki payı %51'e gerilemiş, toplam üretimin %49'u yağlık çeşitlerden oluşmuştur.

Tablo 19. Osmaniye İli Zeytin Üretimi

Yıllar	Dikili alan (da)			Üretim (ton)		
	Sofralık	Yağlık	Toplam	Sofralık	Yağlık	Toplam
2008	32.562	51.793	84.355	12.619	8.291	20.910
2009	30.662	60.041	90.703	6.267	17.230	23.497
2010	31.762	65.941	97.703	15.771	31.877	53.648
2011	31.762	67.005	98.767	24.977	37.083	62.060
2012	33.922	53.662	87.584	16.953	31.344	48.297
2013	77.669	45.214	122.883	23.138	28.398	51.536
2014	77.180	45.869	123.049	28.365	27.025	55.390

Kaynak: TÜİK, 2014

Osmaniye'de, 2008 yılında yaklaşık 1,8 milyon adet zeytin ağacı bulunmakta iken son yıllarda dağıtılan zeytin fidanları ile beraber, ağaç sayısı iki katına çıkarak 2014 yılında 3,6 milyona yükselmiştir. Türkiye toplam zeytin ağacı varlığının %2,2'sine sahip olan Osmaniye, zeytin ağacı sayısı bakımından iller arasında 12. sırada bulunmaktadır (TÜİK, 2014).

Osmaniye İli sofralık zeytin dikili alanının ve üretiminin en fazla gerçekleştiği ilçeler, Merkez ilçe, Düziçi ve Toprakkale'dir (Tablo 20). Sofralık çeşitlerde genç ağaçların Merkez ve Bahçe ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Osmaniye ili yağlık zeytin üretiminde önde gelen ilçeler, zeytin dikili alan bakımından Kadirli, Toprakkale ve Sumbas'tır (Tablo 21).

TR63 Bölgesi'nde zeytinliklere en iyi bakım yapılan il olması nedeniyle Osmaniye'de verim oldukça yüksektir. TR63 Bölgesi içerisinde hem yağlık, hem de sofralık çeşitler bakımından en yüksek verimin Osmaniye ilinde alındığı görülmekte, bunun iklim, toprak, sulama ve bakım gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 20. Osmaniye İli İlçeler Düzeyinde Sofralık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Merkez	39.756	15.973	14	1.166.625	137.933	1.304.558
Düziçi	16.220	5.909	13	459.540	910	460.450
Toprakkale	10.546	4.185	17	248.173	10.600	258.773
Kadirli	3.000	1.362	21	65.000	5.000	70.000
Sumbas	504	480	35	13.700	0	13.700
Bahçe	4.400	306	7	43.700	135.500	179.200
Hasanbeyli	2.754	150	16	9.360	65.775	75.135
Toplam	77.180	28.365	14	2.006.098	355.718	2.361.816

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 21. Osmaniye İli İlçeler Düzeyinde Yağlık Zeytin Verileri

İlçeler	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Kadirli	27.340	12.405	20	621.765	41.400	663.165
Sumbas	4.987	5.250	35	150.000	0	150.000
Toprakkale	6.432	5.106	30	170.185	200	170.385
Merkez	4.077	2.597	16	162.308	21.025	183.333
Düziçi	1.220	1.071	24	44.917	1.410	46.327
Hasanbeyli	1.663	564	33	17.100	36.344	53.444
Bahçe	150	32	7	4.580	4.510	9.090
Toplam	45.869	27.025	23	1.170.855	104.889	1.275.744

Kaynak: TÜİK, 2014

Zeytinyağı Üretimi

5.1. Dünyada ve Türkiye'de Zeytinyağı Üretimi ve Tüketimi

Uluslararası Zeytin Konseyi (IOC) verilerine göre Dünya zeytinyağı üretimi yaklaşık 2,4 milyon tondur (Tablo 22). Dünya genelinde toplam üretimin %64'ü AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünya zeytinyağı üretiminde ilk sırada, zeytin üretiminde olduğu gibi İspanya bulunmaktadır. İspanya 2014/15 sezonunda 826 bin tona yakın zeytinyağı üreterek dünya zeytinyağı üretiminin %34,5'ini gerçekleştirmiştir. İspanya'yı 302 bin ton ile İtalya izlemektedir. İtalya bu miktar ile dünya zeytinyağı üretiminin yaklaşık %13'ünü gerçekleştirmiştir. Türkiye, zeytinyağı üretiminde 190 bin ton ile dünya zeytinyağı üretiminin %8'ini karşılayarak, İspanya, İtalya, Yunanistan ve Tunus'un ardından 5. sırada yer almıştır (IOC, 2015).

TÜRKİYE
ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİNDE
190 BİN TON İLE
DÜNYA ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİNİN
%8'İNİ KARŞILAMAKTADIR

2014/2015 sezonunda dünyada 2,8 milyon ton zeytinyağı tüketilmiştir (Tablo 23). Tüketimin %57'ye yakını AB ülkelerinde gerçekleşirken, dünyada tüketilen zeytinyağının %37'si İtalya ve İspanya'da tüketilmiştir. ABD, yılda 290 bin ton ile dünyada tüketiminin %10'unu gerçekleştirerek Akdeniz ülkeleri dışındaki en büyük tüketici olmuştur. Türkiye, yıllık 130 bin tonluk tüketimi ile dünya zeytinyağı tüketiminin %4,6'sını gerçekleştirmiştir (IOC, 2015).

Türkiye'nin iller itibarıyla yağlık zeytin üretim verileri Tablo 24'te verilmiştir. Ülkemizde 2014 yılında 6 milyon dekar alanda 1,3 milyon ton yağlık zeytin üretimi gerçekleştirilmiştir. Aydın, Muğla ve İzmir illeri yağlık zeytin üretim alanı bakımından sırasıyla ilk 3 il olurken, üretim miktarı bakımından sıralama İzmir, Aydın, Muğla şeklinde gerçekleşmiştir.

Aydın, İzmir, Muğla ve Hatay illeri en fazla zeytin ağacına sahip ilk 4 ildir. Henüz meyve vermeyen yaşta ağaç sayısı en fazla olan Hatay ve Mersin illerinin önümüzdeki yıllarda yağlık zeytin üretimi bakımından daha üst sıralarda yer alacağı öngörülmektedir.

Tablo 22. Dünya Zeytinyağı Üretimi (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
İspanya	826.900	1.111.400	1.236.100	1.030.000	1.401.500	1.391.900
İtalya	636.500	490.000	510.000	540.000	430.000	440.000
Yunanistan	424.000	370.000	327.200	305.000	320.000	301.000
Tunus	220.000	160.000	170.000	160.000	150.000	120.000
Türkiye	**112.000**	**165.000**	**72.000**	**130.000**	**147.000**	**160.000**
Fas	75.000	75.000	85.000	85.000	140.000	130.000
Portekiz	29.100	47.500	36.300	53.400	62.500	62.900
Suriye	100.000	154.000	100.000	130.000	150.000	180.000
AB	1.928.500	2.031.000	2.118.500	1.939.000	2.224.500	2.209.000
Dünya	2.572.500	2.767.000	2.713.000	2.669.500	2.973.500	3.075.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
İspanya	1.615.000	618.200	1.775.800	825.700	34,50
İtalya	399.200	415.500	461.200	302.500	12,64
Yunanistan	294.600	357.900	131.900	300.000	12,54
Tunus	182.000	220.000	70.000	260.000	10,87
Türkiye	**191.000**	**195.000**	**190.000**	**190.000**	**7,94**
Fas	120.000	100.000	120.000	110.000	4,66
Portekiz	76.200	59.200	91.600	90.000	3,76
Suriye	198.000	175.000	165.000	50.000	2,09
AB	2.395.000	1.461.500	2.467.500	1.532.200	64,03
Dünya	3.321.000	2.401.500	3.270.500	2.393.000	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Tablo 23. Dünya Zeytinyağı Tüketimi (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
İtalya	848.200	730.000	705.000	710.000	675.700	660.000
İspanya	477.800	538.700	546.300	533.600	539.400	554.200
ABD	223.000	248.000	246.000	256.000	258.000	275.000
Yunanistan	265.000	269.500	264.000	229.000	228.500	227.500
Türkiye	**50.000**	**80.000**	**85.000**	**108.000**	**110.000**	**131.000**
Fas	55.000	65.000	65.000	70.000	90.000	100.000
Fransa	99.500	101.800	101.600	113.500	114.800	112.800
Portekiz	71.600	76.800	75.800	87.500	87.800	82.000
AB	1.918.000	1.905.000	1.866.000	1.856.000	1.846.000	1.866.500
Dünya	2.690.500	2.798.500	2.754.500	2.831.500	2.902.000	3.061.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
İtalya	910.000	550.000	620.000	520.000	18,42
İspanya	574.000	486.900	530.400	515.000	18,24
ABD	300.000	287.000	301.500	290.000	10,27
Yunanistan	200.000	180.000	171.000	160.000	5,67
Türkiye	**150.000**	**150.000**	**160.000**	**130.000**	**4,60**
Fas	122.000	129.000	132.000	120.000	4,25
Fransa	112.000	113.100	94.700	99.500	3,52
Portekiz	78.000	74.000	74.000	74.000	2,62
AB	1.790.000	1.621.000	1.717.000	1.591.700	56,37
Dünya	3.085.500	2.989.000	3.030.000	2.823.500	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Tablo 24. Türkiye İller Bazında Yağlık Zeytin Verileri (2014)

İller	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)
İzmir	870.732	268.019	19
Aydın	1.290.116	222.396	12
Muğla	917.949	171.280	12
Balıkesir	691.789	120.009	14
Hatay	**433.142**	**108.065**	**12**
Çanakkale	303.854	93.861	21
Mersin	241.104	78.694	18
Manisa	315.403	71.276	18
Antalya	93.182	57.612	29
Adana	69.705	35.381	24
Gaziantep	399.379	27.497	3
Osmaniye	**45.869**	**27.025**	**23**
Kilis	258.084	24.993	9
Şanlıurfa	42.653	5.362	8
Kahramanmaraş	**40.086**	**4.377**	**8**
Diğer	47.370	14.153	
Toplam	6.060.417	1.330.000	14

İller	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
İzmir	14.441.596	2.408.721	16.850.317
Aydın	17.887.075	1.649.721	19.536.796
Muğla	14.878.797	1.058.206	15.937.003
Balıkesir	8.577.258	329.840	8.907.098
Hatay	**8.720.826**	**3.894.545**	**12.615.371**
Çanakkale	4.531.876	492.094	5.023.970
Mersin	4.350.540	3.485.029	7.835.569
Manisa	3.971.957	1.953.329	5.925.286
Antalya	1.974.592	458.106	2.432.698
Adana	1.485.541	328.520	1.814.061
Gaziantep	8.340.330	446.432	8.786.762
Osmaniye	**1.170.855**	**104.889**	**1.275.744**
Kilis	2.787.308	309.700	3.097.008
Şanlıurfa	692.812	607.126	1.299.938
Kahramanmaraş	**521.092**	**326.350**	**847.442**
Diğer	860.623	524.380	1.385.003
Toplam	95.193.078	18.376.988	113.570.066

Kaynak: TÜİK, 2014

5.2. TR63 Bölgesi Zeytinyağı Üretimi

TR63 Bölgesi'nde zeytin üreticilerinin pek çoğu üretmiş oldukları zeytinleri sıktırmak suretiyle zeytinyağı elde etmekte ve ürünlerini bireysel olarak pazarlamaktadır. Bölgede üretilen zeytinyağının büyük bölümü bölge içerisinde pazarlanmakta, sadece birkaç zeytinyağı firması ihracat yapmaktadır. Bölgede üretilen zeytinyağlarının kalitesinin standart olmaması, pazarlama aşamasında yaşanan en önemli sorundur. Bölgede küçük ölçekli üretimin yaygın olması ve sofralık çeşitlerin de zeytinyağına işlenmesi nedeniyle sadece yağlık zeytin üretim miktarından hareketle zeytinyağı üretim miktarını tespit etmek zor olmaktadır. Özellikle Hatay ilindeki zeytin çeşitliliğinin fazla olması ve her bir zeytin çeşidinin randımanındaki farklılıklar yine bölgedeki üretim miktarını tahmin etmede zorluk yaşanmasına neden olmaktadır (DOĞAKA, 2011).

5.3. Dünyada ve Türkiye'de Zeytinyağı Dış Ticareti

Zeytin ve zeytinyağı üretimine paralel olarak, dünya zeytinyağı ihracatında en yüksek payı alan ülkeler İtalya ve İspanya'dır. AB ülkeleri, 2014/15 sezonu için toplam zeytinyağı ihracatının %76'sını gerçekleştirmişlerdir. Sadece İspanya ve İtalya'nın dünya ihracatı içindeki payları toplamı yaklaşık %65'tir. Tablo 25'te gösterilen ihracat miktarı en yüksek 6 ülke, dünya ihracatının %90'ını gerçekleştirmektedir. 2012/13 sezonunun zeytin sektörü açısından İspanya için kötü geçmesi neticesinde ihracat rakamı bu sezonda 92 bin tona ulaşan Türkiye, 2013/14 ve 2014/15 sezonlarında İtalya ve İspanya'nın yüksek ihracat rakamları karşısında 35 bin tonluk ihracat rakamında kalmıştır. Türkiye, 2014/15 sezonunda dünya ihracatının %4,2'sini gerçekleştirmiştir.

Dünyada yapılan zeytinyağı ithalatının %37'sini ABD gerçekleştirmektedir. Yıllık 300 bin tona yakın zeytinyağı ithal eden ABD, ihracatçı ülkeler için en iyi Pazar konumundadır. Zeytinyağı ithalatında ABD'yi, 72 bin ton ile dünya ithalatının %9'unu gerçekleştiren Brezilya izlemektedir. Dünya ihracatında ilk sırada yer alan İtalya, ithalatta da 3. sırada yer almaktadır. Bu durum, İtalya'nın ülke ve marka imajını kullanarak diğer zeytinyağı üreticisi ülkelerden ithal ettiği zeytinyağını ambalajlayarak katma değerini yükseltip sattığının bir göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Aynı şekilde ihracatta 2. sırada yer alan İspanya, ithalatta da 5. sırada yer almaktadır. Zeytinyağı ithalatında ilk 6 sırada yer alan diğer ülkeler, uzun yıllardır giderek artan miktarlarda ithalat yapan Japonya ve Kanada ile gün geçtikçe büyüyen orta sınıfının gıda ve sağlık trendleri nedeniyle zeytinyağına olan ilgisi artan Çin'dir.

Tablo 25. Dünya Zeytinyağı İhracatı (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
İtalya	181.700	185.800	180.200	176.900	195.100	223.500
İspanya	99.000	124.800	133.900	153.400	196.500	196.200
Tunus	115.500	175.000	130.000	142.000	97.000	108.000
Portekiz	16.700	23.200	29.000	30.700	35.800	42.700
Türkiye	**73.000**	**45.000**	**15.000**	**31.000**	**29.500**	**12.000**
Suriye	35.000	40.000	20.000	15.000	18.000	23.000
AB	310.500	351.000	357.000	376.000	444.000	481.000
Dünya	603.500	662.000	562.500	608.500	653.000	695.500

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
İtalya	233.200	217.600	245.000	243.700	29,27
İspanya	248.000	197.600	310.000	225.000	27,02
Tunus	129.500	170.000	65.000	170.000	20,42
Portekiz	51.500	50.500	54.300	53.300	6,40
Türkiye	**20.000**	**92.000**	**35.000**	**35.000**	**4,20**
Suriye	25.000	30.000	25.000	25.000	3,00
AB	555.500	491.000	621.000	541.700	65,07
Dünya	803.000	843.000	817.500	832.500	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Tablo 26. Dünya Zeytinyağı İthalatı (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
ABD	232.000	250.000	245.000	255.000	258.000	275.000
Brezilya	26.000	34.500	40.000	42.000	50.500	61.500
İtalya	135.600	149.300	116.600	79.500	56.300	58.000
Japonya	30.000	30.500	29.000	30.000	40.500	35.500
Kanada	30.000	32.500	29.000	30.000	37.000	40.000
İspanya	48.000	67.900	40.300	10.800	13.700	14.700
Çin	0	0	0	12.000	18.000	29.500
AB	189.000	224.000	162.000	96.000	78.000	82.000
Dünya	639.000	704.500	636.000	600.500	652.000	704.500

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
ABD	300.000	288.000	302.500	290.000	36,89
Brezilya	68.000	73.000	72.500	72.000	9,16
İtalya	73.900	79.200	70.000	59.500	7,57
Japonya	43.000	51.000	54.000	51.000	6,49
Kanada	39.500	37.000	40.500	37.500	4,77
İspanya	14.200	54.700	11.200	30.000	3,82
Çin	40.000	39.000	32.000	30.000	3,82
AB	96.500	153.000	92.000	107.500	13,68
Dünya	769.000	853.000	794.000	786.000	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre, zeytin ve zeytinyağı ihracatı en fazla İzmir'den yapılmaktadır (Tablo 27). İzmir'in tüm iller arasında yağlık zeytin üretiminde 1., sofralık zeytin üretiminde 5. sırada bulunmasının yanı sıra Türkiye'nin konteyner elleçlemede ilk sıradaki ihraç limanına sahip olması, ili zeytin ve zeytin ve zeytinyağı ihracatında ilk sıraya yerleştirmektedir. İstanbul, önemli bir zeytin ve zeytinyağı üreticisi olmamasına karşın, konumu ve ihracat potansiyeli nedeniyle zeytin ve zeytinyağı ihracatında 2. sırada yer almaktadır. TR63 Bölgesi illerinden Hatay, 2014 yılında yaptığı 27 milyon dolara yakın ihracat ile zeytin ve zeytinyağı ihracatında 5. sırada yer almıştır (TİM, 2014).

Tablo 27. İller Bazında Zeytin ve Zeytinyağı İhracatı (1000 $)

İller	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İzmir	81.778	53.839	38.805	53.923	194.002	45.454
İstanbul	18.676	19.250	23.082	32.326	85.427	35.220
Bursa	25.659	28.990	31.067	24.805	32.688	29.127
Gaziantep	10.448	14.321	18.093	22.947	29.375	27.593
Hatay	**17.772**	**19.430**	**18.610**	**20.527**	**37.463**	**26.844**
Aydın	26.431	26.494	25.146	22.358	27.315	23.431
Manisa	18.454	18.004	16.452	14.840	19.040	20.428
Diğer	10.119	8.921	9.698	9.425	14.258	20.186
Toplam	209.337	189.249	180.953	201.151	439.568	228.283

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2014

Türkiye, 2014 yılındaki 61 milyon dolarlık ihracatın %21,4'ünü S. Arabistan'a %13,4'ünü ise Japonya'ya yapmıştır (Tablo 28). Yüksek miktarda saf zeytinyağı ihracatı yaptığımız diğer ülkeler ise ABD, İran, Çin ve Yemen'dir. 2014 yılında yukarıda sayılan 6 ülkeye yapılan saf zeytinyağı ihracatı, Türkiye toplam zeytinyağı ihracatının %66'sını oluşturmaktadır.

Tablo 28. Türkiye'nin Ülkeler Bazında Saf Zeytinyağı İhracatı ($)

Ülkeler	2009	2010	2011	2012	2013	2014
S. Arabistan	9.032.334	7.747.733	8.874.047	13.044.593	18.226.101	13.134.936
Japonya	6.114.938	6.726.909	5.414.697	5.764.287	13.463.240	8.221.705
ABD	7.278.783	4.269.958	3.819.925	9.607.229	36.721.002	7.599.042
İran	623.562	205.507	831.264	1.519.200	9.245.259	4.542.488
Çin	1.690.415	1.025.175	1.578.705	3.212.017	3.880.408	3.591.432
Yemen	109.085	268.469	89.685	283.744	2.483.855	3.175.987
BAE	2.729.896	1.825.603	1.076.447	1.816.858	2.469.860	2.324.435
Suriye	-	0	0	59.124	923.556	1.990.076
Irak	-	551.959	634.382	686.788	232.420	1.576.139
Kuveyt	908.896	272.851	620.776	563.844	1.571.513	1.560.139
Kanada	1.770.496	948.431	550.209	1.301.601	3.484.769	1.128.875
Malezya	-	155.575	160.448	372.667	808.792	1.233.051
Almanya	477.653	537.325	860.328	748.430	1.144.401	1.011.146
Brezilya	-	381.226	0	7.598	153.294	918.597
Avustralya	1.473.349	1.350.625	227.852	609.906	1.055.623	879.408
Ukrayna	-	304.773	518.874	573.331	933.969	827.230
Rusya Fed.	1.051.376	916.068	404.943	433.840	1.331.986	555.466
İspanya	0	926.000	0	1.729.956	27.566.992	226
İtalya	128.575	0	0	45.178	5.843.581	0
Portekiz	0	0	0	0	1.955.891	0
Diğer	11.171.296	7.142.069	4.430.805	4.902.157	7.176.147	7.063.296
Toplam	43.652.667	34.631.182	30.093.387	47.282.348	140.672.659	61.333.674

Kaynak: TÜİK, 2014

Sofralık Zeytin Üretimi

6.1. Dünya Sofralık Zeytin Üretimi ve Tüketimi

Dünya genelinde 2014/2015 sezonunda 2,55 milyon ton sofralık zeytin üretilmiştir (Tablo 29). Dünya sofralık zeytin üretiminde AB ülkelerinin payı %33 olup ilk sırayı 515 bin ton ile İspanya almaktadır. İspanya'yı 450 bin ton ile Mısır izlemektedir. Türkiye, 438 bin ton ile dünya sofralık zeytin üretiminin %17'sini gerçekleştirmekte ve üretimde 3. sırada yer almaktadır. Dünyada en fazla sofralık zeytin üreten diğer ülkeler ise sırasıyla Yunanistan, Cezayir, Fas ve İran'dır.

Tablo 30'de dünya sofralık zeytin tüketimi verileri görülmektedir. Dünyada 2014/2015 sezonunda 2,58 milyon ton sofralık zeytin tüketilmiştir. Dünyada en fazla sofralık zeytin tüketen ülke 350 bin ton ile Türkiye'dir. Sofralık zeytin tüketimi son 10 yılda %60 oranında artan Türkiye, dünyadaki sofralık zeytinin %14'ünü tüketmektedir. Türkiye'yi sırasıyla Mısır, Cezayir, ABD, İspanya, İtalya ve Brezilya izlemektedir.

Tablo 29. Dünya Sofralık Zeytin Üretimi (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
İspanya	420.300	499.700	553.300	485.700	492.600	608.600
Mısır	200.000	436.000	432.000	440.000	409.000	350.000
Türkiye	**280.000**	**240.000**	**200.000**	**300.000**	**390.000**	**330.000**
Yunanistan	125.500	108.000	95.000	105.000	107.000	135.000
Cezayir	68.500	81.000	91.000	98.000	136.000	192.500
Fas	100.000	90.000	100.000	100.000	90.000	110.000
İran	24.000	39.500	39.500	30.500	47.500	47.000
AB	623.500	714.500	720.500	677.000	675.000	828.500
Dünya	1.762.000	2.088.500	2.151.500	2.082.500	2.369.000	2.563.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
İspanya	521.500	491.000	573.500	515.000	20,16
Mısır	384.500	453.000	400.000	450.000	17,62
Türkiye	**400.000**	**410.000**	**430.000**	**438.000**	**17,15**
Yunanistan	130.000	197.000	100.000	235.000	9,20
Cezayir	145.500	175.000	208.000	216.000	8,46
Fas	100.000	100.000	100.000	100.000	3,91
İran	35.000	48.000	67.500	90.500	3,54
AB	741.000	780.500	738.000	851.000	33,31
Dünya	2.432.500	2.512.500	2.595.500	2.554.500	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Tablo 30. Dünya Sofralık Zeytin Tüketimi (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
Türkiye	221.000	180.000	190.000	240.000	260.000	300.000
Mısır	170.000	300.000	350.000	360.000	340.000	300.000
Cezayir	80.000	81.500	86.000	97.500	134.000	189.000
ABD	220.000	220.000	240.500	210.000	203.000	240.000
İspanya	214.100	243.800	183.600	147.700	107.900	150.000
İtalya	139.000	122.000	122.000	138.500	122.400	148.000
Brezilya	55.500	60.500	74.000	69.000	79.000	87.000
AB	564.500	628.000	577.000	549.000	510.000	592.000
Dünya	1.829.000	2.079.000	2.130.500	2.100.000	2.199.000	2.466.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
Türkiye	350.000	350.000	355.000	350.000	13,58
Mısır	300.000	330.000	300.000	320.000	12,41
Cezayir	166.000	172.000	205.000	215.000	8,34
ABD	210.000	210.000	210.500	210.000	8,15
İspanya	217.900	188.600	164.900	180.000	6,98
İtalya	139.800	145.200	120.000	146.300	5,67
Brezilya	101.500	109.000	114.000	112.000	4,34
AB	664.500	589.000	582.500	628.500	24,38
Dünya	2.552.000	2.522.500	2.540.500	2.578.000	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

6.2. Türkiye Sofralık Zeytin Üretimi

TÜİK verilerine göre Türkiye, 2014 yılında 2,2 milyon dekar alanda 438 bin ton sofralık zeytin üretmiştir (Tablo 31). Sofralık zeytin dikili alanlar dikkate alındığında Manisa, Bursa ve Aydın illerinin ilk 3 sırada olduğu görülmektedir. Bu 3 il aynı zamanda en fazla meyve veren ağaç ve toplam ağaç sayıları bakımından da ilk 3 sırada yer almaktadır. Üretim miktarı bakımından sıralama ise Manisa, Aydın, Bursa şeklinde olmaktadır.

6.3. TR63 Bölgesi Sofralık Zeytin Üretimi

TR63 Bölgesi'nde, 2014 yılında 192.707 dekar alanda 54.520 ton sofralık zeytin üretilmiştir. 2 milyon adedin üzerinde meyve veren yaşta sofralık zeytin ağacı bulunan Osmaniye, bu ağaçlardan 28.365 ton sofralık zeytin üreterek iller arasında üretim miktarı bakımından 6. sırada yer almaktadır. Bölge illeri arasında 2,5 milyona yakın ağaca sahip Hatay ilinin üretim miktarı ise 23.582 ton olarak gerçekleşmiştir. Bölgenin zeytincilik bakımından en az gelişmiş ili olan Kahramanmaraş'ta ise 2014 yılında sadece 2.573 ton sofralık zeytin üretilmiştir.

6.4. Dünyada ve Türkiye'de Sofralık Zeytin Dış Ticareti

Uluslararası Zeytin Konseyi verilerine göre 2014/2015 sezonu dünya sofralık zeytin ihracatı, 685.500 tondur (Tablo 32). Bu ihracatın %48'ini AB ülkeleri gerçekleştirmiştir. İspanya, 235 bin ton ile dünya sofralık zeytin ihracatının %35'e yakınını tek başına yapmaktadır. İspanya'yı Mısır, Fas ve Yunanistan takip etmektedir. Türkiye 2014/2015 sezonunda yaptığı 60 bin tonluk sofralık zeytin ihracatı ile dünya ihracatından %9'a yakın pay almaktadır. İhracatta 5. sırada yer alan Peru, ürettiği 80 bin ton sofralık zeytinin 32 bin tonunu ihraç etmektedir. Arjantin ise ürettiği 28 bin ton zeytinin tamamını ihraç ederek ihracatta 6. sırada yer almaktadır.

2014/2015 sezonunda dünya sofralık zeytin ithalatı 697.500 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 33). En fazla ithalat yapan ülke, dünya ithalatının %23'ünü gerçekleştiren ABD'dir. Brezilya, 112 bin ton ile sofralık zeytin ithalatında 2. sıradadır. Rusya, Fransa, Suudi Arabistan, Kanada ve Avustralya, önemli miktarlarda sofralık zeytin ithal eden diğer ülkelerdir.

TÜRKİYE
2014-2015 SEZONUNDA YAPTIĞI
60 BİN TONLUK
SOFRALIK ZEYTİN
İHRACATI İLE

DÜNYA İHRACATININ
YAKLAŞIK
%9'UNU
KARŞILAMAKTADIR

Tablo 31. Türkiye İller Bazında Sofralık Zeytin Verileri

İller	Dikili alan (da)	Üretim (ton)	Ortalama verim (kg/ağaç)	Meyve veren yaşta ağaç	Meyve vermeyen yaşta ağaç	Toplam ağaç
Manisa	598.307	94.214	7	13.587.659	1.679.241	15.266.900
Aydın	249.613	52.589	11	4.608.165	560.476	5.168.641
Bursa	414.829	47.811	5	9.520.906	735.619	10.256.525
Mersin	136.652	35.468	14	2.613.792	2.246.046	4.859.838
İzmir	102.884	32.581	20	1.605.337	583.728	2.189.065
Osmaniye	**77.180**	**28.365**	**14**	**2.006.098**	**355.718**	**2.361.816**
Balıkesir	129.127	23.692	11	2.219.201	199.820	2.419.021
Hatay	**83.887**	**23.582**	**13**	**1.765.736**	**724.120**	**2.489.856**
Antalya	71.702	21.600	15	1.481.475	491.365	1.972.840
Adana	48.604	14.387	18	791.674	38.355	830.029
Çanakkale	17.536	10.731	32	339.150	52.181	391.331
Muğla	23.448	9.671	18	545.542	235.422	780.964
Denizli	23.551	9.604	17	576.213	154.954	731.158
Yalova	33.192	7.208	9	780.774	126.980	907.754
Bilecik	16.206	5.071	19	261.849	129.286	391.135
Karaman	16.732	4.604	23	196.786	111.993	308.779
Tekirdağ	35.967	3.363	4	822.820	108.950	931.770
Mardin	18.339	2.986	11	261.034	165.493	426.527
Kahramanmaraş	**31.640**	**2.573**	**7**	**350.400**	**624.900**	**975.300**
Diğer	71.102	7.900	-	1.184.597	583.209	1.767.815
Toplam	2.200.498	438.000	10	45.519.208	9.907.856	55.427.064

Kaynak: TÜİK, 2014

Tablo 32. Dünya Sofralık Zeytin İhracatı (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
İspanya	187.400	193.000	198.300	165.200	225.100	211.300
Mısır	7.000	100.000	110.000	88.000	71.500	78.000
Fas	63.000	58.500	66.000	57.000	68.000	77.000
Yunanistan	51.000	39.000	30.000	53.000	49.000	53.000
Türkiye	**54.000**	**55.000**	**20.000**	**65.000**	**65.500**	**72.000**
Peru	11.000	12.000	18.000	16.000	20.000	21.500
Arjantin	61.000	70.000	90.500	73.000	110.000	72.000
AB	254.000	261.000	248.000	239.000	300.000	290.500
Dünya	503.000	598.000	606.500	584.500	693.000	659.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
İspanya	209.100	179.300	215.000	235.000	34,31
Mısır	93.500	127.500	90.000	125.000	18,25
Fas	68.000	72.500	70.000	70.000	10,22
Yunanistan	57.500	61.500	48.000	64.600	9,43
Türkiye	**60.000**	**70.000**	**70.000**	**60.000**	**8,76**
Peru	32.000	23.000	25.000	32.000	4,67
Arjantin	89.500	68.000	72.000	28.000	4,09
AB	298.000	270.000	292.500	329.000	48,03
Dünya	699.500	670.000	662.500	685.000	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Tablo 33. Dünya Sofralık Zeytin İthalatı (Ton)

Ülkeler	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
ABD	120.000	148.500	140.000	126.000	185.000	138.000
Brezilya	55.000	60.500	74.000	69.000	79.000	87.000
Rusya	45.000	70.000	80.000	90.000	67.000	71.500
Fransa	30.500	27.300	28.300	25.900	28.300	44.000
S. Arabistan	20.000	27.000	27.000	27.000	27.000	27.500
Kanada	25.000	25.500	26.000	26.000	27.500	27.500
Avustralya	15.000	16.500	17.500	16.000	18.500	17.500
AB	83.500	104.500	115.000	96.500	101.000	114.000
Dünya	495.000	522.000	582.500	546.000	628.500	594.000

Ülkeler	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	%
ABD	132.000	143.000	135.500	160.000	22,94
Brezilya	101.500	109.000	114.000	112.000	16,06
Rusya	68.000	75.000	75.000	75.000	10,75
Fransa	26.800	27.300	39.200	39.200	5,62
S. Arabistan	36.500	36.500	36.500	36.500	5,23
Kanada	27.500	29.000	29.000	29.000	4,16
Avustralya	17.500	17.500	18.000	17.500	2,51
AB	98.500	82.000	114.500	111.000	15,91
Dünya	647.500	645.500	671.500	697.500	-

Kaynak: International Olive Council, 2015 (* 2014/15 yılı verileri geçicidir.)

Genel Değerlendirme

7.1. TR63 Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Zeytin ve Zeytinyağı İşletmeleri

Hatay'da bulunan ve zeytinyağı üretimi yapan 69 adet tesisin 20'si Antakya, 12'si Altınözü, 12'si Hassa, 5'i Arsuz, 4'ü Belen, 4'ü Yayladağı, 3'ü Kırıkhan, 2'si Defne, 2'si Dörtyol, 2'si Erzin, 2'si Samandağ ve 1'i de Reyhanlı ilçelerinde bulunmaktadır. Fermente ve salamura zeytin üreten 14 işletmenin 2'si Altınözü, 2'si Antakya, 2'si İskenderun, 2'si Kırıkhan ilçelerinde, 6'sı ise Arsuz, Belen, Defne, Dörtyol, Erzin ve Hassa ilçelerinde bulunmaktadır. Ayrıca Antakya ilçesinde 3, Altınözü ve Erzin ilçelerinde de 1'er işletme, hem zeytinyağı hem de fermente ve salamura zeytin üretimi yapmaktadırlar (GTHB, 2015). TOBB sanayi veritabanına göre Hatay'da zeytinyağı üretimi yapan 32 firmada kayıtlı toplam 190 çalışan bulunmaktadır. Sektörün toplam zeytinyağı üretim kapasitesi 57 bin ton'dur. İlde, zeytinyağı üretimi yapan 32 firmanın 28'i zeytinyağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıkları değerlendirmektedir ve 106 bin ton'luk üretim kapasitesine sahiptir (TOBB, 2015).

Kahramanmaraş'ta zeytinyağı üretimi yapan 5 adet tesisin 3'ü Türkoğlu ilçesinde, 2'si Merkez'dedir. İlde fermente ve salamura zeytin üreten 4 tesisin 3'ü Merkez'de, 1'i de Afşin ilçesindedir. Kahramanmaraş Merkez'de ayrıca hem zeytinyağı hem de fermente ve salamura zeytin üreten 1 işletme bulunmaktadır (GTHB, 2015). TOBB sanayi veritabanına göre, Kahramanmaraş'ta zeytinyağı üretimi yapan 3 firmada toplam 17 kayıtlı çalışan bulunmaktadır (TOBB, 2015).

Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü verilerine göre, Osmaniye'de, zeytinyağı üretimi yapan 12, fermente ve salamura zeytin üreten 6, hem zeytinyağı hem de fermente ve salamura zeytin üreten 5 işletme bulunmaktadır. Zeytinyağı üretimi yapan işletmelerin 3 tanesi Merkez, 3 tanesi Düziçi, 3 tanesi Toprakkale, 2 tanesi Kadirli ve 1 tanesi de Hasanbeyli ilçelerindedir. Fermente ve salamura zeytin üreten işletmelerin tamamı Merkez ilçede bulunurken, hem zeytinyağı hem de fermente ve salamura zeytin üreten işletmelerin 3'ü Merkez, 1'i Kadirli ve 1'i de Düziçi ilçelerinde faaliyet göstermektedir (GTHB, 2015). TOBB sanayi veritabanına göre, Osmaniye ilinde zeytinyağı üretimi yapan 11 firmanın toplam kapasitesi 6.579 ton'dur ve bu işletmelerde kayıtlı 38 çalışan bulunmaktadır. Fermente ve salamura zeytin üreten 4 firmanın toplam kapasitesi 2000 ton'dur ve bu firmalarda kayıtlı 20 personel istihdam edilmektedir (TOBB, 2015).

7.2. Zeytincilik Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri

Ülkemiz, zeytin üretiminde dünyanın önemli üreticileri arasında olmasına rağmen gerek üretim, gerek iç tüketim, gerekse dış ticarette konulmuş olan hedeflerine henüz ulaşamamıştır. Zeytin; ihraç ürünü olması nedeniyle ülkemize döviz girdisi sağlayan, iç tüketimde insanların temel besini, sağlıklı toplum ve nesillerin oluşmasında önemli etkisi ve doğrudan yaklaşık 500 bin ailenin, dolaylı olarak 10 milyon kişinin geçim kaynağı olan önemli bir tarım ürünüdür. Ancak zeytin ve zeytinyağı sektöründe küresel ve ülkesel bazda yaşanan önemli yapısal sorunlar nedeniyle zeytin ve ürünlerinin yeterince ekonomik getiri sağlayamaması sektörün gerilemesine neden olmaktadır (ATB, 2013).

Bölgede zeytin dikili bazı arazilerde mülkiyet problemleri yaşanmaktadır. Orman arazileri, hazine arazileri vb. araziler üzerine kurulmuş zeytin bahçeleri ve miras hukukundan kaynaklanan bazı problemlerle arazi intikallerinin gerçekleşememiş olması, önlem alınmadığı takdirde gelecekte önemli bir sorun olarak karşımıza çıkabilecektir.

Bölgeye hali hazırda adapte olmuş çok sayıda zeytin çeşidi (Savrani, Halhalı, Sarı ulak vd.) bulunmaktadır. Ancak, yeni tesis edilen bahçelerde genellikle Gemlik çeşidinin tercih edilmesi, çok çeşitliliğin kaybolmasına veya ortaya çıkabilecek bir hastalık ve zararlı salgını durumunda sektörün olumsuz etkilenmesine yol açabilecektir. Ayrıca, çeşit seçiminde bölgesel adaptasyonun önemi ve coğrafi bölge ile özdeşleşmiş ticari öneme sahip çeşitlerin desteklenmesi gerekmektedir. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde zeytin gen kaynakları koruma altına alınarak devamlılığı sağlanmalı, mevcut çeşitlerin genetik özellikleri belirlenmeli ve fidan üretiminde yerel çeşitler ihmal edilmemelidir (TEPGE, 2012).

Bölgemiz zeytin üreticilerinin bilgi düzeylerinin düşüklüğü, bakım işlemlerinin çoğunu olumsuz yönde etkileyerek, ürün ve kalite kayıplarına sebep olmaktadır. Bölgede, bakım işlemlerinde karşılaşılan sorunlar ilden ile ve hatta ilçeden ilçeye farklılık göstermektedir. Bakım işlemleriyle ilgili geliştirilmesi gereken hususlar alt bölgeler itibarıyla belirlenmeli, sorunların giderilmesi için gerekli çalışmalar, öncelikleri de dikkate alınarak belirli plan ve programlar çerçevesinde yapılmalıdır (TEPGE, 2012).

Ülkemizde olduğu gibi bölgemizde de rekolte tahmin çalışmaları uzmanların sadece tecrübeleri ve gözlemlerine dayanarak yapılmaktadır. Uzaktan algılama sistemleri kullanılarak, bir coğrafi bilgi sistemi ve güvenilir veri tabanı oluşturulmalıdır.

Zeytin hasadı ürün kalitesini ve verimini etkileyen en önemli unsurlardan birisidir. Bölgede, özellikle de Hatay'da ürün hasadı büyük oranda sırıkla çırparak yapılmaktadır. Hasat edilen zeytinin çuvallarla taşınması ve bekletilmesi zeytin kalitesini dolayısıyla da nihai ürünün kalitesini olumsuz etkilemektedir. Hasat sırasında, ağaçların zarar görmesini engelleyecek modern hasat tekniklerinin (en azından tarak gibi basit el aletlerinin) kullanımı yaygınlaştırılmalı, kasalarla taşıma teşvik edilmelidir. Bu noktada, işleme tesislerinin randevu usulüyle çalışması ve bu tesislerin üreticilere hasat makinesi veya kasa temininde yardımcı olması nihai ürünün kalitesini arttırmada etkili olacaktır (TEPGE, 2012).

Bölgede, zeytinyağı veya sofralık zeytinin işlenmesi ve pazarlanmasında etkin olarak faaliyet gösteren üretici örgütü veya kooperatifleri bulunmamaktadır. Böyle organizasyonların bulunmaması, pazarlama hizmetlerinin etkinliğini azaltmakta ve üreticilerin alıcılar karşısında pazar pozisyonunu zayıflatmaktadır. Bölgede kurulacak, pazarlama kooperatifleri veya benzeri organizasyonlarla, işleme ve pazarlamadan kaynaklanan sorunlar azaltılabilecek ve pazarlama hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yerine getirilmesi sağlanabilecektir. Bunun yanı sıra sektörün çeşitli nitelikte ve ölçekte çok sayıda işletmeden meydana gelmesinin ortaya çıkardığı olumsuzlukları çözebilmek için dikey ve yatay entegrasyonlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgede entegrasyonun sağlanması, üretim ve pazarlamadan kaynaklanan sorunların azalmasına katkıda bulunacaktır (TEPGE, 2012).

Markalaşmaya ve bölge imajının oluşturulmasına önem verilmelidir. Bölgedeki işletmelerin dağınık ve küçük ölçekli yapısı göz önüne alındığında, girişimciler ortak bir ticari marka oluşturulması ve yönetilmesi konularında bilinçlendirilmeli, özendirilmeli ve desteklenmelidir. Bölgede bu şekilde ortak bir markanın oluşturulması hem ürün kalitesinin artırılmasına hem de pazarlama hizmetlerinin daha etkin şekilde yerine getirilmesine katkı sağlayacaktır (TEPGE, 2012).

Ürünler itibarıyla hedef pazarlar belirlenmeli ve pazarlama stratejileri bu hedef pazarlar dikkate alınarak geliştirilmelidir. Hedef pazar olarak öncelikle bölgede tüketimin az olduğu pazarlar seçilmeli, sonrasında tüketimin düşük olduğu diğer yurtiçi pazarlar değerlendirilmelidir. Ulusal pazarlardan elde edilen tecrübe sonucunda da uluslararası pazarlara ürün sunulmalı, mevcut (Ortadoğu ülkeleri ve AB üyesi bazı ülkeler) ve gelecekte tüketim artışı beklenen (ABD, Kanada, Japonya, Avustralya, Almanya, İngiltere vd.) yurtdışı pazarlarda kapsamlı pazar araştırmaları yapılmalıdır (TEPGE, 2012).

Coğrafi işaretleme, bölge ürününün ulusal ve uluslararası pazarda değerini artıracak ve bölge ürünü imajının oluşmasına katkıda bulunacaktır. Ancak, şu anda bölgeye özgü zeytin çeşitleri ve bu çeşitlerden elde edilen zeytinyağı veya sofralık zeytin için coğrafi işaret tescili bulunmamaktadır. Yerel çeşitlerde coğrafi işaret tescil çalışmalarına ağırlık verilmelidir (TEPGE, 2012).

İşleme sanayine ilişkin sağlıklı verilere ulaşmada ciddi zorluklar yaşanmaktadır. Bu durum uzun vadeli projeksiyonların yapılmasında ve politikaların geliştirilmesinde aksaklıklara yol açmaktadır. Sektörde faaliyet gösteren işletmeler kayıt altına alınmalı ve bu işletmelere ilişkin ayrıntılı envanter (işletme sayıları, kapasiteleri, kapasite kullanım oranları vs.) çalışması yapılarak, bir veri tabanında toplanmalıdır (TEPGE, 2012).

Zeytin sektörünün gelişebilmesi için ülke çapında, zeytin ve zeytinyağı üreten, sanayide kullanan ve ticaretini yapan firmalar, sektörle ile ilgili birlikler, kooperatifler, araştırma enstitüleri, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, birlikte ve koordineli bir şekilde çalışmalıdır (KUTO, 2012).

Zeytincilik sektöründe rekabetçi bir yapıya sahip olan TR63 Bölgesinde ürün kalitesinin ve katma değerinin artırılmasına yönelik test-analiz laboratuvarlarının yapılması, lisanslı depoculuk, ortak pazarlama ajansları ve coğrafi işaret tescili gibi çalışmalar ile tarımsal üretim değerinin artırılması önem taşımaktadır.

7.3. DOĞAKA ve Zeytin Sektörü

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA), kurulduğu 2010 yılından bugüne kadar, Mali Destek Programları kapsamında Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde, zeytin ve zeytinyağı sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lere yaklaşık 1,5 milyon TL hibe desteği sağlayarak, bölgede, toplam 3 milyon TL'nin üzerinde yatırım yapılmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca, sektöre yönelik olarak, ilgili kamu kurumlarının, kooperatiflerin, birliklerin ve sivil toplum kuruluşlarının araştırma, fizibilite ve analiz çalışmalarına Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında, eğitim-danışmanlık ihtiyaçlarına ise Teknik Destek kapsamında cevap vermiştir. DOĞAKA, sayılan mali desteklere ek olarak, sektörün durumunu masaya yatırmak ve gelişmesine katkı sağlamak amacıyla, sektör raporu ve fizibilite çalışması hazırlamış, çalıştaylar ve yurtdışı çalışma ziyaretleri organize etmiş ve bunları rapor olarak yararlanıcılarına sunmuştur. Ayrıca bölgemizle özdeşleşmiş zeytin çeşitlerinin Coğrafi İşaret Tescil çalışmaları da başlatılmıştır.

KAYNAKÇA

ATB, 2013. 2013 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu. Aydın Ticaret Borsası, Aydın, 17 s.

Bülbül, E., 2008. Her Yönüyle Zeytincilik. İnkılap Kitabevi, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 240 s.

DOĞAKA, 2011. Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye Zeytincilik Sektör Raporu ve Fizibilite Çalışması. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. Hatay, 103 s.

Ekonomi Bakanlığı, 2013. Zeytinyağı Sektör Raporu. T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı. Ankara 4s.

FAO, 2015. Faostat Gateway. Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü).

GTB, 2013. 2012 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. Ankara, 23 s.

GTB, 2014. 2013 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. Ankara, 24 s.

GTHB, 2015. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Verileri.

IOC, 2015. World Olive Figures. International Olive Council (Uluslararası Zeytin Konseyi).

KUTO, 2012. Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı. Kuşadası Ticaret ve Sanayi Odası, İzmir, 10 s

NTO, 2014. Nizip Zeytinyağı Sektör Analizi Raporu. Nizip Ticaret Odası. Gaziantep, 61 s.

Özışık, S. ve Öztürk, F., 2011. Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı Sektörünün Mukayeseli Analizi. Ulusal Zeytin Kongresi, 22-25 Şubat, Akhisar.

TEPGE, 2012. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi, Pazarlaması ve Bölgede Zeytinciliği Geliştirme Olanakları. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Ankara, 144 s.

TİM, 2014. Türkiye İhracatçılar Meclisi İhracat Rakamları.

TOBB, 2015. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Sanayi Veritabanı.

Tunalıoğlu, R, 2009. Türkiye'de Zeytincilik ve Pazarlama Politikaları: 2000-2010. "Tarım 2015 Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu" Yaşar Üniversitesi. 29 Mayıs 2009, İzmir.

TÜİK, 2014. Türkiye İstatistik Kurumu.

Yayında emeği geçen Ajans Personelerimize teşekkür ederiz.
Genel Yayın Koordinasyon Erva Zeynep BUDAK, Figen GÖKŞEN İbrahim Başar SAYDAM
Fotoğraf Serhat Zafer ÜLGÜR